

Nationaal beek- en esdorpenlandschap
Drentsche Aa

Jaarverslag 2006

Nationaal beek- en esdorpenlandschap Drentsche Aa

Jaarverslag 2006

van het Nationaal beek- en esdorpenlandschap Drentsche Aa
en het SGB-gebiedsprogramma Drentsche Aa/Elperstroom

Vastgesteld door het Overlegorgaan op 15 februari 2007

Inhoud

Voorwoord	5
1. Algemeen	6
1.1 Het stroomgebied van de Drentsche Aa	6
1.2 Maatwerk voor de Drentsche Aa	6
2. Organisatie	8
2.1 Gebiedsorganisatie	8
2.2 Werkgroep ECR (Educatie, Communicatie en Recreatie)	8
2.3 Website	9
2.4 Samenwerkingsverband Nationale Parken	9
2.5 Landinrichtingscommissie Drentsche Aa	10
3. Projecten	11
3.1 Projecten NBEL-Bestedingenplan 2006 (zie bijlage 3)	11
3.1.1 Amerdiep-project "Farmers for Nature"	11
3.1.2 Experiment composteren van natuurgras	11
3.1.3 Landschappelijk inpassen agrarische bebouwing	11
3.1.4 Uitwerking toegangspoort Noord, Anloo en MTC-Rolde	11
3.1.5 Ontwerp fietsverbindingen Okkenveen-Noordlaarderbos en fietspad Koeweg	11
3.1.6 Bebordingsplan en infozuilen	11
3.1.7 Project "Mooi zo- Veilig zo" Anloo	12
3.1.8 Ontbrekende recreatieve schakels Anderen	12
3.1.9 Brinken Taarlo	12
3.2 Het V&E jaarprogramma 2006	12
3.2.1 Nieuwe uitgaven/producten	12
3.2.2 Drentsche Aa Gidsenpool	13
3.2.3 Nationaal beek- en esdorpenlandschap Drentsche Aa excursies	13
3.2.4 Scholing/cursussen/presentaties/evenementen	13
3.2.5 Voorlichting/draagvlak gebiedsbewoners	13
3.2.6 Levend bezoekersnetwerk	13
3.2.7 Fotoarchief	13
3.2.8 Communicatieplan	13
3.2.9 Gesprekspartner/adviseur	13
3.2.10 Radio/TV optredens	13
3.2.11 Ondernemers klankbordgroep 30 november.	14
3.3 Projecten SGB/NL (zie bijlage 4)	14
3.3.1 Landschappelijke inpassing Deurzerdiep ("10 kansen Deurzerdiep")	14
3.3.2 Nieuwe natuur: Masterplan Dijkveld ("10 kansen Deurzerdiep")	14
3.3.3 Inrichting poldergebied Horstmaat ("10 kansen Deurzerdiep")	15
3.3.4 Ecologische verbindingzone Geelbroek-Deurzerdiep ("10 kansen Deurzerdiep")	15
3.3.5 Vispassage Oude Aa	15
3.3.6 Inrichting Holmers-Halkenbroek, fase 1c.	15
3.3.7 Herstel oude meander Deurzerdiep (uitwerking "Van Aa naar Beek")	15
3.3.8 Aanvullende maatregelen Oude Amerdiep (uitwerking "Van Aa naar Beek")	15
3.3.9 Vispassage Anreepdiep (uitwerking "Van Aa naar Beek")	16
3.3.10 Water op Maat Elperstroom	16
3.3.11 Bodemleven: beste praktijk boven en onder de grond	16
3.3.12 Inrichting knooppunt Oudemolen	16

3.3.13. Inrichtingsplan Strubben-Kniphorstbos	16
3.3.14 Veldnamenproject Anloo, Anderen, Gasteren: "De taal van het Landschap"	17
3.3.15 Integraal waterbeheer op perceelsniveau : "Water in Bedrijf"	17
3.3.16 Landschapsherstelplan Anlöerdiepje en Amerdiep	17
3.3.17 Herstel houtwallen Anlöerdiepje en Wedbroeken	17
3.3.18 Kortsluiting fietspad Oudemolen-Zeegse (Koeweg)	18
3.3.19 Recreatieve ontsluiting fietspad Okkenveen-Noordlaarderbos	18
3.3.20 Standsrand Assen-Oost/blauw-groene kern Amelterbos ("10 kansen Deurzerdiep")	18
3.3.21 Toegangspoort MTC Rolde	18
3.4 De overige projecten in 2006	19
3.4.1 Project Bedreven Bedrijven	19
3.5 De bijdragen aan de gebiedsdoelen	20

Bijlagen

1. Organisatie Nationaal beek- en esdorpenlandschap Drentsche Aa	21
2. Besluitenlijst d.d. 13 februari 2006	22
Besluitenlijst d.d. 12 april 2006	22
Besluitenlijst d.d. 15 juni 2006	22
Besluitenlijst d.d. 1 november 2006	23
3. Bestedingenplan 2006 Nationaal beek- en esdorpenlandschap	24
4. Overzicht SGB-en NL-projecten met bijdragen en cofinanciering uit de streek	25
5. Evaluatie gebiedsgericht werken in het Drentsche Aa-gebied	26

Voorwoord

Voor u ligt een gezamenlijk jaarverslag van zowel het Nationaal beek- en esdorpenlandschap Drentsche Aa als van het SGB-gebiedsplan en programma van de Drentsche Aa/Elperstroom.

Een gezamenlijk verslag van alle in het gebied verrichtte activiteiten, die vallen onder de supervisie van het Overlegorgaan.

Het jaar 2006 is voor ons wederom een belangrijk jaar geweest voor de ontwikkeling en uitvoering van een groot aantal projecten en activiteiten. In één oogopslag is via de inhoudsopgave te zien, dat we het hebben over meer dan 50 projecten en activiteiten. Ook zijn er dit jaar weer een aantal voorlichting -, educatie- en communicatiemiddelen ontwikkeld en ingezet: het informatieblad "Doorstroom", de "Op Stap-krant 2006" en de website www.drentscheaa.nl.

Verder heeft 2006 zich gekenmerkt door drie belangrijke mijlpalen en gebeurtenissen. De eerste is de aanwijzing van het gebied Drentsche Aa als één van de twintig Nationale Landschappen vanuit de Nota Ruimte. Hiervoor is in 2006 een nadere begrenzing van het Nationaal Landschap Drentsche Aa voorgesteld in een integraal uitvoeringsprogramma 2007-2013, welke in 2007 bestuurlijk door Gedeputeerde Staten zal worden afgerond. Hiermee krijgt het gebied naast het kenmerk als Nationaal Park een tweede "etiket": een Nationaal Landschap. Bij de begrenzing hiervan is het hele stroomgebied van de Drentsche Aa als vertrekpunt gekozen, inclusief een deel in de provincie Groningen. Wij beschouwen deze ontwikkeling als een onderbouwing van onze werkwijze, conform ons motto "behoud door vernieuwing".

Als tweede willen we de in 2006 door ons uitgevoerde evaluatie van het gebiedsgericht beleid noemen. Een terugblik van meer dan 15 jaar gezamenlijk optrekken van alle betrokken instanties in het Drentsche Aa-gebied schetst een beeld van het gecoördineerd en geïntegreerd inzetten van financiële middelen uit diverse subsidiepotten, die middels een groot aantal uitgevoerde projecten hebben geleid tot een verdere verbetering van de omgevingskwaliteit van het gebied. De evaluatie is als bijlage bij dit jaarverslag gevoegd.

De derde mijlpaal is de ondertekening van de bestuursovereenkomsten tussen het Rijk en de twaalf provincies voor het landelijk gebied. Hiermee zijn voor de komende zeven jaren de nodige financiële middelen beschikbaar voor investeringen in het landelijk gebied. Samen met gemeenten, waterschappen en maatschappelijke organisaties worden met dit Investeringsbudget Landelijk Gebied (ILG) projecten uitgevoerd. Het integraal Uitvoeringsprogramma Nationaal Landschap Drentsche Aa en het jaarlijks budget voor het Nationaal Park- bestedingenplan maken onderdeel uit van dit Investeringsbudget en het provinciaal Meerjarenprogramma (pMJP).

Al met al is 2006 behalve opnieuw een oogstjaar, tevens een startjaar met nieuwe dynamiek !!

Henk van 't Land, voorzitter

Ali Edelenbosch, gedeputeerde

1. Algemeen

Het jaarverslag 2005 beperkte zich tot een eenvoudige opsomming van behaalde resultaten en uitgevoerde projecten middels een korte presentatie. Het jaarverslag 2006 is wederom van “vol formaat” en geeft een overzicht van alle lopende en uitgevoerde projecten en activiteiten in 2006.

1.1 Het stroomgebied van de Drentsche Aa

Nergens elders in Nederland vind je een beek als de Drentsche Aa. Kronkelend zijn weg zoekend door het landschap, zoals hij dat al eeuwen en eeuwen gedaan heeft.

De Drentsche Aa vormde het landschap waar de mens handig gebruik van gemaakt heeft. Gelukkig hield hij zich in. Hij overvroeg de natuur niet. Waar elders de beken langs de liniaal gelegd werden om keurig rechte afwateringskanaaltjes te worden, kon de Drentsche Aa rustig zijn gang blijven gaan.

Met de beek is in het Drentsche Aa-gebied ook het oude, typisch Drentse esdorpenlandschap bewaard gebleven: de boerderijen rond de brink, de akkers op de hoge essen, de hooilanden en weilanden in het beekdal. Hier nam de mens het landschap letterlijk en figuurlijk voor wat het waard was. Die waarde is zo langzamerhand zo groot geworden dat het tijd werd om het behoud beter te gaan regelen.

1.2 Maatwerk voor de Drentsche Aa

Sinds 2002 is het hele stroomgebied van de Drentsche Aa inclusief de Elperstroom aangewezen als SGB-gebied. In 2006 eindigt de SGB-regeling (subsidieregeling gebiedsgericht beleid). In de laatste twee jaar van deze regeling (vastgelegd in het uitvoeringscontract UC 2005-2006) zijn de SGB-middelen beperkt inzetbaar voor milieu en verdroging. Dat betekent, dat er voor het gebied op basis van het gebiedsplan en -programma in 2006 alleen nog SGB-gelden beschikbaar zijn gesteld voor uitvoering van projecten, die passen binnen de in het gebiedsplan geformuleerde doelen op het gebied van verbetering van milieucondities en terugdringing van de verdroging.

Binnen het stroomgebied is als maatwerk het Nationaal beek- en esdorpenlandschap Drentsche Aa ingesteld, waarvan de grenzen van het gebied worden gevormd door de driehoek Assen-Gieten-Glimmen. Sinds de vaststelling van de Nota Ruimte door de Eerste Kamer op 17 januari 2006 is de Drentsche Aa officieel ook een Nationaal Landschap. Doel van een Nationaal Landschap is de kwaliteiten te behouden, duurzaam te beheren en te versterken. Uitgangspunt voor het ruimtelijk beleid is “behoud door ontwikkeling”. Het rijk heeft de provincie gevraagd om:

- de begrenzing van de Nationale Landschap vast te stellen in het Provinciaal Omgevingsplan
- de kernkwaliteiten van het Nationaal Landschap Drentsche Aa uit te werken.
- een integraal uitvoeringsprogramma op te stellen voor het Nationaal Landschap Drentsche Aa.

Dit uitvoeringsprogramma dient tevens als onderlegger van het provinciaal Meerjarenprogramma (pMJP) voor de periode 2007-2013. Op 18 december 2006 hebben minister van LNV en de twaalf provincies de bestuursovereenkomsten tussen Rijk en provincies over de investeringen in het landelijk gebied (ILG) ondertekend. Voor de inrichting van het landelijk gebied in Drenthe is voor de komende zeven jaar ruim 400 miljoen euro beschikbaar en opgenomen in het pMJP.

De aanwijzing van het Drentsche Aa-gebied als Nationaal Landschap draagt verder bij aan het halen van de doelstellingen voor dit gebied. In het Uitvoeringsprogramma 2005-2006 zijn afspraken gemaakt over inzet van Rijksmiddelen voor het beoogde Nationaal Landschap Drentsche Aa. Afgesproken is, dat het vastgestelde BIO-plan samen met de Landschapsvisie en de cultuurhistorische inventarisatie het kader vormt voor het uitvoeringsprogramma en de daarin uit te werken kernkwaliteiten. Het concept-Uitvoeringsprogramma Nationaal Landschap Drentsche Aa is op 26 juli 2006 door het College van GS vastgesteld, waarna naast de statencommissie, de PCO/CLG en het Overlegorgaan diverse partijen om een reactie is gevraagd. In het concept is het gehele stroomgebied van de Drentsche Aa begrensd, inclusief de Hondsrug en de gave bovenloop van het stroomgebied Elperstroom. De provincie Groningen en de gemeente Haren zijn gevraagd, een voorstel te doen voor begrenzing van het Nationaal Landschap op het Gronings grondgebied. Het Uitvoeringsprogramma zal in 2007 definitief door Gedeputeerde Staten worden vastgesteld.

In het BIO-plan is voor de vijf functies water, landbouw, natuur, recreatie en wonen aan de hand van streef-beelden vastgelegd hoe deze gebruiksfuncties zich in de toekomst moeten kunnen ontwikkelen. Behoud door vernieuwing is hierbij het motto. Behoud door vernieuwing betekent dat alle betrokken partijen er samen voor willen zorgen dat het Drentsche Aa-gebied zich verder kan ontwikkelen in het verlengde van hoe het landschap destijds ontstaan is. De cultuurhistorie is hierbij de inspiratiebron. Door Behoud door vernieuwing als leidraad te nemen, kiezen alle bij de ontwikkeling van het gebied betrokken partijen ervoor om de gebruiksfuncties te blijven ontwikkelen en waar nodig te vernieuwen. Het betekent bijvoorbeeld dat niet alleen de natuur, maar ook de landbouw zich in het Drentsche Aa- gebied moet kunnen blijven ontwikkelen. Behoud door vernieuwing biedt dus nadrukkelijk ook de landbouw perspectief.

2. Organisatie

2.1 Gebiedsorganisatie

Bij de instelling van het Overlegorgaan destijds in 2002 is afgesproken dat het Overlegorgaan tevens de stuurgroep ("gebiedscommissie") is voor het totale gebiedsgerichte proces. Gedeputeerde mevrouw A. Edelenbosch is als lid van het Overlegorgaan verantwoordelijk voor de uitvoering van het gebiedsgericht beleid (SGB). De functie van het Overlegorgaan als gebiedscommissie is het geven van advies over de voorgestelde projecten, waarna GS hierover beslist. Het Overlegorgaan is daarnaast verantwoordelijk voor de uitvoering van het BIO-plan en de jaarlijkse NP-gelden middels vaststelling van het "Bestedingenplan". Het voorstel is ook voor de instelling van het Nationaal Landschap Drentsche Aa de huidige werkwijze te handhaven. Het Overlegorgaan is daarmee dan ook de gebiedscommissie voor het Nationaal Landschap Drentsche Aa, belast met het Uitvoeringsprogramma Nationaal Landschap. Alle partners in het gebied zijn actief betrokken en ondersteunen het proces door inzet van menskracht voor projecten, cofinanciering en ruimtelijke kwaliteitsborging. Dit laatste door in te zetten op inspirerende ontwerpen met een hoge ontwerp kwaliteit en cultuurhistorie als inspiratiebron (Belvédère-aanpak). Om hier ook daadwerkelijk in de praktijk inhoud aan te geven wordt voorgesteld om een 'kwaliteitsteam' Nationaal Landschap Drentsche Aa in het leven te roepen. Bij de definitieve vaststelling van het besluit zal worden bezien of de samenstelling van het Overlegorgaan moet worden aangepast.

Het Overlegorgaan betreft de bewoners en gebruikers van het Drentsche Aa-gebied actief bij ontwikkelingen. De verspreiding van de halfjaarlijkse nieuwsbrief 'Doorstroom' dekt inmiddels al het gehele Nationaal Landschap Drentsche Aa. De website www.drentscheaa.nl zal vanaf nu ook verbreed worden ingezet voor het Nationaal Landschap Drentsche Aa.

In het Overlegorgaan hebben in de loop van 2006 enkele wisselingen in samenstelling plaats gevonden. Voor de samenstelling van de organisatie zie bijlage 1. Het Overlegorgaan heeft in 2006 drie maal vergaderd; zie bijlage 2 voor het overzicht van de Besluitenlijsten.

2.2 Werkgroep ECR (Educatie, Communicatie en Recreatie)

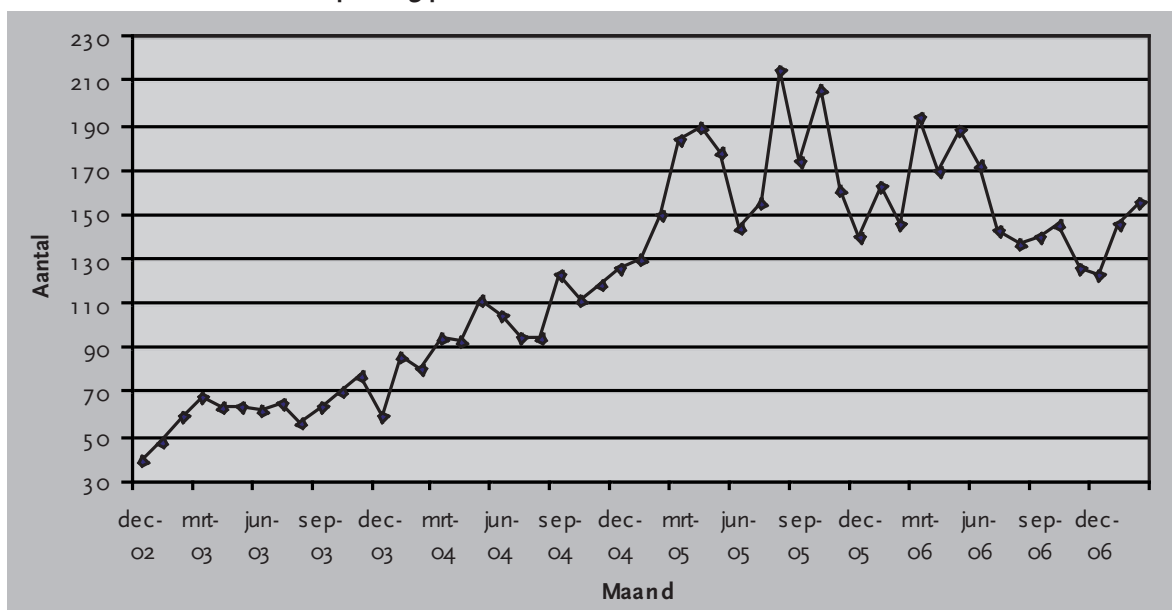
De werkgroep Educatie, Communicatie en Recreatie adviseert de projectgroep en het Overlegorgaan gevraagd en ongevraagd op basis van haar deskundigheid. De werkgroep is 6 keer bijeen geweest. Belangrijkste thema's waren het Levend bezoekersnetwerk (criterialijst en ontwerp Toegangspoorten, Knooppunten en informatiepunten) en het Nationaal beek- en esdorpenlandschap Drentsche Aa communicatieplan. Het agendalid van LTO-noord heeft opgezegd, hiervoor wordt een vervanger gezocht.

2.3 Website

De website www.drentscheaa.nl is ook in 2006 frequent bezocht, gemiddeld 154 bezoeken per dag. De grafiek laat na de gestage groei in de eerste jaren een stabiele situatie zien van het aantal bezoekers van de website. De website is een belangrijk instrument om alle ontwikkelingen in het Drentsche Aa-gebied voor een ieder in beeld te brengen. De ambitie van het secretariaat is dat als er in het gebied iets wordt uitgevoerd of als er ontwikkelingen zijn, op onze website een toelichting te vinden is. Hiervoor wordt met name de rubriek Actueel zeer frequent bijgewerkt. De berichten die worden geplaatst gaan over een groot scala van onderwerpen zoals natuur, landbouw, verkeer, cultuur, landschap en water.

Gemiddeld aantal bezoeken per dag per maand www.drentscheaa.nl

Jaargemiddelde	Dag	Maand	Jaar
Totalen 2003	63	1919	23025
Totalen 2004	103	3135	37625
Totalen 2005	169	5135	61624
Totalen 2006	154	4682	56180

2.4 Samenwerkingsverband Nationale Parken

Het Strategisch Meerjarenplan SNP 2007-2010 is eind 2006 vastgesteld. Daarmee is de koers bepaald en duidelijk gemaakt waarvoor het SNP zich de komende jaren wil inzetten. In het plan zijn de volgende vijf speerpunten centraal gesteld:

- Aantoonbare verbetering van de natuurkwaliteit
- Vergroting van het bewustzijn en de verantwoordelijkheid voor de natuur
- Optimalisering van het natuurgericht recreëren
- Versterking van draagvlak en organisatie
- Profilering van het stelsel van Nationale Parken

Overeenstemming over Afsprakenkader "Zichtbaarheid"

Het Afsprakenkader moet ervoor zorgen dat de Parken én de terreinbeheerders op een evenwichtige, zoveel mogelijk uniforme en consistente wijze zichtbaar zijn. Daarbij gaat het niet alleen om bebording binnen en buiten het park, maar ook om informatie- en promotiemateriaal, inrichting en aankleding van Bezoekerscentra, gebruik van websites, presentatie tijdens excursies en publieksmanifestaties, etc.. Eén van de actiepunten, die bij voorrang worden opgepakt, heeft betrekking het NP beeldmerk en de huisstijl. Op korte termijn zal nagegaan worden welke veranderingen hierin nodig zijn om ervoor te zorgen dat deze elementen, méér dan nu het geval is, gaan bijdragen aan de realisatie van een sterk merk Nationaal Park.

2.5 Landinrichtingscommissie Drentsche Aa

Op 19 januari 2006 is de nieuwe landinrichtingscommissie Drentsche Aa geïnstalleerd. Bij de installatie heeft de commissie een driedeling opdracht meegekregen, te weten:

- Herstel van het watersysteem
- Verbeteren van de landbouwstructuur
- Realisatie van de Ecologische Hoofdstructuur

De landinrichtingscommissie fungeert als uitvoeringsorgaan voor het Overlegorgaan : met name voor de uitvoering van het BIO plan en de Integrale Kanskaart. De landinrichtingscommissie heeft in 2006 een aantal speerpunten benoemd voor werkzaamheden in dit eerste jaar.

Eén van de belangrijkste activiteiten hierin is de analyse van de landbouwkundige structuur in het Drentsche Aa gebied. Samen met het Kadaster hebben de landbouwliden onderzocht in welke delen van het Drentsche Aa gebied mogelijkheden voor kavelruil zijn. De begeleidingscommissie kavelruil (bestaande uit 4 landbouwers) heeft samen met de kavelruilcoördinator en het Kadaster in december de eerste groep boeren uitgenodigd om gezamenlijk de wenselijkheid en de mogelijkheden van kavelruil te onderzoeken.

Met belangstelling worden de ontwikkelingen rondom het Amerdiep gevolgd. Na verkenning van de doelstellingen voor de verschillende delen van het gebied, is met de groep Amerdiepboeren en het Kadaster gestart met het maken van toedelingsplaatjes. In het eerste kwartaal van 2007 worden de resultaten hiervan zichtbaar.

Ook heeft de landinrichtingscommissie zich ingespannen om de landbouwkundige situatie in en om Anderen te verbeteren. Hiermee wordt een belangrijke bijdrage geleverd aan de dorpsontwikkeling van Anderen. In samenwerking met de betreffende agrariërs is een plan ontwikkeld dat niet alleen zorgt voor structuurverbetering, maar tevens een tweetal milieuknelpunten in het dorp Anderen oplost en een bijdrage levert aan de versterking van de leefbaarheid in het dorp, zoals beschreven is in het dorpsomgevingsplan Anderen. De landinrichtingscommissie heeft de gemeente en de provincie gevraagd mee te werken aan een tweetal boerderijverplaatsingen die dit plan met zich meebrengen. Beide overheden hebben hierop positief gereageerd. De procedures die deze ontwikkelingen met zich meebrengen zijn in gang gezet.

De landinrichtingscommissie heeft op verzoek van de provincie geadviseerd over de inzet van particulier beheer in het Drentsche Aa gebied. Als uitvloeisel hiervan is een opzet gemaakt voor de verkenning van de mogelijkheden in het Rolderdiep. In 2007 wordt dit verder in gang gezet.

In opdracht van de landinrichtingscommissie heeft een studente van de RUG onderzoek gedaan naar maatregelen die kunnen worden genomen om het ecohydrologisch systeem te verbeteren. Hiervoor zijn concrete inrichtingsmaatregelen geformuleerd voor een proefgebied in de Drentsche Aa.

3. Projecten

3.1 Projecten NBEL-Bestedingenplan 2006 (zie bijlage 3)

3.1.1 Amerdiep-project "Farmers for Nature"

In aanvulling op het lopende proces van het Amerdiep is DLV Groen en Ruimte ingeschakeld "voor het bij elkaar brengen en afstemmen van vraag en aanbod om zo maatschappelijke doelen voor het Amerdiep op private wijze te realiseren." De aanpak op hoofdlijnen is dat het streefbeeld op basis van concrete wensen (beleidsopgaven) van de organisaties wordt vertaald in een maatregelenplan en vervolgens inzicht wordt gegeven in de benodigde financiële middelen hiervoor en de wijze waarop instrumenten van financiering kunnen worden ingezet.

3.1.2 Experiment composteren van natuurgras

Dit project met een looptijd van een jaar is een initiatief van de agrarische natuurvereniging Meander samen met SBB. De procesbegeleiding is in handen van BoerenNatuur en LTPO-projecten. In plaats van afvoeren van maaisel uit natuurgebieden wordt in dit experiment op kleine schaal het natuurgras op nabij gelegen kopakkers van agrariërs gecomposteerd en vervolgens op de gronden ondergewerkt. De gemeente (Aa en Hunze) is bevoegd gezag in deze.

Bijkomend doel is dat op deze wijze het organisch stofgehalte van de agrarische gronden op peil wordt gehouden of zelfs verbeterd. Er worden vòòr, tijdens en na de proef bodem- en materiaal-monsters genomen om uitspraken te kunnen doen of onder deze omstandigheden op een milieutechnisch verantwoorde wijze kan worden gecomposteerd. Uit het Bestedingenplan worden de kosten betaald voor de begeleiding van het Louis Bolk Instituut, die vanuit hun expertise het proces van composteren volgt, de bemonsteringen beoordeelt en de verslaglegging van de bevindingen en voorstellen voor vervolg verzorgt. De rapportage wordt in het voorjaar van 2007 opgeleverd. Alsdan wordt met alle betrokken partijen bekeken of en zo ja hoe het experiment een vervolg krijgt.

3.1.3 Landschappelijk inpassen agrarische bebouwing

LTO Noord Drenthe heeft met het oog op de belangen van agrarische ondernemers in het Drentsche Aa-gebied een project ingediend waarmee wordt gestimuleerd dat bij bouwactiviteiten meer aandacht wordt besteed aan de landschappelijke en ruimtelijke inpassing van nieuwe gebouwen. Dit mede met het oog op het Nationaal Landschap Drentsche Aa. Voor de eerste fase van dit project is een bijdrage uit het Bestedingenplan 2006 toegekend. Voor de zomer van 2007 zal de uitvoering van de eerste fase zijn afgerond en aan het Overlegorgaan worden gerapporteerd.

3.1.4 Uitwerking toegangspoort Noord, Anloo en MTC-Rolde

Voor de drie toegangspoorten Noord, Anloo en Rolde (in Rolde wordt de Toegangspoort gecombineerd met het MTC, het multi-toeristisch-centrum met VVV-kantoor) zijn uitgewerkte inrichtingsschetsen gemaakt, waarbij het eerder opgestelde programma van eisen Levend Bezoekers Netwerk als uitgangspunt en randvoorwaarde heeft gediend. Voor elke toegangspoort is er tevens een gedetailleerde raming van de kosten opgesteld. Ook het knooppunt Kniphorstbosch is als schetsontwerp en kostenraming in dit project meegenomen.

3.1.5 Ontwerp fietsverbindingen Okkenveen-Noordlaarderbos en fietspad Koeweg

Uit het Bestedingenplan 2006 is aan de gemeente Tynaarlo een bijdrage van 50% toegekend voor het laten opstellen van een definitief ontwerpplan voor een fietspad tussen Okkenveen en het Noordlaarderbos en een plan voor een ontbrekende schakel in het fietspad van Oudemolen naar Zeegse via de Koeweg. Vanwege de aanleg van deze fietspaden in "Natura-2000-gebied" is een ecologisch onderzoek, met als doel het in kaart brengen van eventuele knelpunten ten aanzien van de natuurbeschermingswet, onderdeel van het plan. Op basis van de gekozen ontwerpen zullen van beide fietspaden kostenramingen worden opgesteld, die kunnen dienen voor de aanvraag van subsidies voor de uitvoering.

3.1.6 Bebodingsplan en infozuilen

In 2005 is een start gemaakt met uitvoering van het Bebodingsplan: het plaatsing van welkomstborden (in SNP-huisstijl) aan de randen van het Nationaal beek- en esdorpenlandschap. In het najaar van 2006 zijn deze borden door de ANWB geplaatst langs alle toegangswegen naar het gebied. Met

SBB is afgesproken, dat zoveel mogelijk de bestaande borden van SBB met als aanduiding “Welkom bij Staatsbosbeheer, Stroomdallandschap Drentsche Aa” worden verwijderd. Daardoor komt een eenduidig beeld tot stand en wordt verwarring voorkomen.

Vanuit het Bestedingenplan 2006 is aanvullend op het Bebodingsplan opdracht gegeven aan de ANWB om een voorstel voor bewegwijzering uit te werken voor de Toegangspoorten Noord, Rolde en Anloo en de knooppunten Oudemolen en Kniphorstbosch.

3.1.7 Project “Mooi zo- Veilig zo” Anloo

In het Dorpsomgevingsplan Anloo wordt ruim aandacht besteed aan het thema verkeer. Zo wordt geconstateerd, dat Anloo als toekomstig Toegangspoort voor het Nationaal Park zal leiden tot een toename van het recreatief verkeer; de oversteek voor schoolkinderen is al jaren een heet hangijzer en er worden suggesties gedaan voor parkeervoorzieningen, verbetering van bewegwijzering en wegbeeld en kruisingen. Om met dit alles aan de slag te gaan heeft Dorpsbelangen Anloo zich bij de BOKD aangemeld voor het BOKD-project “Mooi zo- Veilig zo”. Naast onder andere een eigen bijdrage vanuit het dorp zelf is een bijdrage toegekend uit het Bestedingenplan 2006.

3.1.8 Ontbrekende recreatieve schakels Anderen

In het vastgestelde Dorpsomgevingsplan Anderen wordt geconstateerd dat er ten aanzien van wandelmogelijkheden in en rond het dorp verbeteringen en aanvullingen nodig zijn. Het dorp heeft hiervoor al een knelpunten-analyse en globale ideeën en oplossingsmogelijkheden aangedragen. In opdracht van de Vereniging Dorpsbelangen Anderen zal Landschapsbeheer Drenthe dit verder uitwerken tot maatwerkoplossingen per knelpunt, met daarbij een gespecificeerde kostenopgave. Vanuit het Bestedingenplan 2006 is een bijdrage in de kosten beschikbaar gesteld. Het project wordt in 2007 uitgevoerd.

3.1.9 Brinken Taarlo

Op gezamenlijk initiatief van Boermarke Taarlo, Drents Plateau en Landschapsbeheer zal door Landschapsbeheer in coproductie met Drents Plateau een beheersplan voor de brinken van Taarlo worden opgesteld. De gemeente Tynaarlo ondersteunt het initiatief en treedt in dit project op als gedelegeerd opdrachtgever. Doel is het verbeteren en versterken van de ruimtelijke kwaliteit van de brinken. Overleg en communicatie zijn hierbij van groot belang en zullen nadrukkelijk onderdeel vormen van het projectplan. De gevraagde bijdrage vanuit het Bestedingenplan is in december 2006 toegezegd. De bedoeling is het beheersplan in de loop van 2007 af te ronden.

3.2 Het V&E jaarprogramma 2006

3.2.1 Nieuwe uitgaven/producten

- Doorstroom (nummer 6 & 7)
- Op stap 2006
- Digitale nieuwsbrief (nummer 1 & 2)
- Drentsche Aa infomap, Gastheerschap certificaat en gastheerschap PowerPoint presentatie
- Nationaal Park zuilen
- Nationaal beek- en esdorpenlandschap Drentsche Aa banieren

3.2.2 Drentsche Aa Gidsenpool

De gidsenpool bestond uit 25 actieve gebiedskenners. Voor deze groep zijn vier scholingsbijeenkomsten georganiseerd (op 24 januari, 22 april, 18 juli en 19 oktober) waaronder een excursie onder leiding van dhr. H. Lanjouw in en om Zeegse en een avond in de schaapskooi van Balloo waarin schaapherder Abert Koopman de gidsen vertelde over het werken met de schaapskudde op het Ballooërveld.

3.2.3 Nationaal beek- en esdorpenlandschap Drentsche Aa excursies

Het excursieprogramma bestond uit 54 Drentsche Aa excursies, uitgevoerd door Drentsche Aa gidsen. Voor elke excursie is een apart persbericht met foto verstuurd. Elke excursie is in meerdere kranten en huis aan huis bladen aangekondigd.

Naast het excursieprogramma zijn er 15 externe excursieaanvragen gehonoreerd.

3.2.4 Scholing/cursussen/presentaties/evenementen

- Het Drentsche Aa onderwijsprogramma is uitgevoerd door 375 leerlingen (=15 schoolklassen) uit de gemeente Tynaarlo. De organisatie van het programma werd verzorgd door IVN Consulentschap Drenthe ondersteund door Staatsbosbeheer en Drentsche Aa gidsen.
- De Cursus Gastheerschap Drentsche Aa is twee keer verzorgd (maart en oktober/november) In totaal hebben 23 gebiedsondernemers de cursus gevolgd.
- Op verzoek van de recreatiesector Aa en Hunze een presentatie (Levend bezoekersnetwerk) verzorgd voor buitenlandse ondernemers (29 september).
- Presentatie gastheerschap verzorgd op de SNP studiedag 'Toeristisch recreatief ondernemen in Otterlo (18 oktober)
- Op 2 september vond de provinciale opening van de Groene Maand plaats in Oudemolen

3.2.5 Voorlichting/draagvlak gebiedsbewoners

- Er zijn twee bewonersdagen georganiseerd op 13 mei en 14 oktober. In totaal hebben 127 bewoners aan deze dagen deelgenomen .
- Thema-avond (21 maart) waarop de film van Henk Bos over het Ballooërveld is vertoond

3.2.6 Levend bezoekersnetwerk

De werkgroep ECR heeft de criterialijst voor de verschillende onderdelen van het Levend bezoekersnetwerk opgesteld. De lijst is door het overlegorgaan goedgekeurd

3.2.7 Fotoarchief

Het digitale fotoarchief is bijgehouden en geactualiseerd. Foto's zijn gebruikt voor zowel eigen uitgaven als externe uitgaven, middels persberichten of fotoaanvragen. Het digitaal fotoarchief bevat enkele honderden digitale foto's.

3.2.8 Communicatieplan

Gedurende 2006 is het Drentsche Aa communicatieplan geschreven. Het plan is in november door de projectgroepvergadering goedgekeurd en wordt in feb. 2007 aan het overlegorgaan aangeboden.

3.2.9 Gesprekspartner/adviseur

De coördinator V&E was gesprekspartner bij:

- Overleg rond de ontwikkelingen van het Natuur educatiecentrum te Anderen.
- Overleg Herinrichting Homanshof (een SBB project)
- Nationaal beek- en esdorpenlandschap Drentsche Aa film voor de Homanshof (een project van SBB)
- Kerngroep wandelen en digitale infozuilen Outdoor Drenthe

3.2.10 Radio/TV optredens

- 14 februari TV Drenthe
- 15 mei Gezinsblad
- 17 mei radio Loep
- 22 mei radio Loep
- 23 augustus Radio Loep
- 25 augustus Radio Assen FM
- 2 september radio Drenthe

- 13 september TV Drenthe
- 17 november radio Assen FM

3.2.11 Ondernemers klankbordgroep 30 november.

Om het Levend bezoekersnetwerk goed en praktisch aan te laten sluiten op de behoeften en wensen van de verschillende gebiedsondernemers is een adviserende klankbordgroep van Drentsche Aa ondernemers opgezet. Deze klankbordgroep denkt mee over de inrichting van LBN infopunten, het opzetten van arrangementen, verkoopproducten, etc.

3.3 Projecten SGB/NL (zie bijlage 4)

In aansluiting op de in 2002 gestarte subsidieregeling SGB (subsidie Gebiedsgericht Beleid) zijn er voor de jaren 2005-2006 middels een nieuw Uitvoeringscontract met het Rijk wederom de benodigde rijksmiddelen voor het Drentsche Aa als SGB-gebied beschikbaar gekomen. In dit Uitvoeringscontract (UC2005-2006) is tevens voor het beoogde Nationale Landschap Drentsche Aa onder voorwaarden voor de periode 2005-2006 ook een rijksbudget voor landschapsdoelen beschikbaar gesteld. Na instemming van het Gebiedsplatform (het Overlegorgaan) en goedkeuring door GS zijn er in totaal 10 nieuwe projecten voor subsidie ingediend. In bijlage 4 zijn de projecten nader benoemd op volgorde van afgifte van de beschikking. In dit overzicht is ook de projectmedefinanciering van de projectindieners en overige betrokken gebiedspartners aangegeven.

De lopende SGB-en NL- projecten in vogelvlucht

3.3.1 Landschappelijke inpassing Deurzerdiep (“10 kansen Deurzerdiep”)

Het gekanaliseerd deel van het Deurzerdiep heeft nu een meer natuurvriendelijke oeverinrichting over een lengte van 4 km: de westkade is afgegraven en er zijn plasdras bermen aangelegd. Het verdeelwerk Loon is landschappelijk beter ingepast. Bij de instroom vanuit het Deurzerdiep naar het Loonerdiep zijn extra drempels ten behoeve van een vistrap ingebouwd. In het zuidelijk gedeelte van het Deurzerdiep worden oude meanders opgeschoond en weer aangekoppeld en er is een vistrap in de Anreeper Ruimsloot geplaatst. Het zandpad achter café De Aanleg is in verband met het hogere waterpeil opgehoogd. In samenwerking met de eigenaar van het café is ook de parkeerplaats landschappelijk ingepast. Het project is gezamenlijk met andere projecten in de nabijheid (Masterplan Dijkveld, inrichting Horstmaat en Ecologische verbindingzone Geelbroek) in één bestek uitgevoerd, onder leiding van Staatsbosbeheer in samenwerking met gemeente Assen en waterschap Hunze en Aa's. De officiële oplevering heeft in november 2006 plaatsgevonden.

3.3.2 Nieuwe natuur: Masterplan Dijkveld (“10 kansen Deurzerdiep”)

Het terrein Dijkveld ten oosten van Assen langs het beekdal van het Deurzerdiep (80 ha) is verschaald en middels peilverhoging vernat. Beheer vindt plaats door extensieve begrazing en het terrein is ingericht voor recreatief medegebruik. Er is onder andere een eenvoudige uitkijkuvel aangelegd waarop een informatiepaneel is geplaatst. Er is een wandelroute over het begrazing gebied uitgezet als “struinroute” en een slenk gegraven. Het project is uitgevoerd en in november 2006 opgeleverd, in combinatie met andere projecten in de nabijheid (o.a. Landschappelijke inpassing Deurzerdiep). Het project is onder

leiding van de gemeente Assen in samenwerking met het ministerie van Defensie, Staatsbosbeheer en Waterleidingmaatschappij Drenthe tot stand gebracht.

3.3.3 Inrichting poldergebied Horstmaat ("10 kansen Deurzerdiep")

In het bemalen gebied Horstmaat, groot 30 ha. (vlak onder Deurze aan de oostzijde van het Deurzerdiep) is door het waterschap Hunze en Aa's voor een gedeelte van het gebied het waterpeil aangepast, rekening houdend met de agrarische belangen van de particuliere grondeigenaar. Tevens zijn er enkele afwaterende sloten gedempt en zijn ondiepe greppels aangelegd. Ook dit project is in november 2006 opgeleverd.

3.3.4 Ecologische verbindingzone Geelbroek-Deurzerdiep ("10 kansen Deurzerdiep")

Dit project is eveneens één van de "10 kansen Deurzerdiep" en beoogt het herstel van het hydrologisch systeem van het natte gebied van Geelbroek via een verbinding met het beekdal van het Deurzerdiep via het Anreeperdiep en de Anreeper Ruimsloot. Na verwerving van de benodigde gronden (begrensde reservaatgronden) en het wegnemen van barrières (stuwen) in de Anreeper Ruimsloot ontstaat dan voldoende ruimte voor migratie tussen de verschillende natuurkernen. Doordat grondverwerving niet tijdig kon worden gerealiseerd is het project slechts voor een deel uitgevoerd: het gemaal is verwijderd, er zijn twee nieuwe stuwen geplaatst en er is een verbinding gemaakt met het beekdal van het Deurzerdiep (de bestaande meander is weer watervoerend gemaakt). Voor de financiering van het project was een ICES bijdrage aan het waterschap toegekend. Door vertraging en het niet beschikbaar komen van de benodigde gronden is de subsidie aan het waterschap ingetrokken. Het project is in combinatie met de eerder genoemde projecten uitgevoerd en in november 2006 opgeleverd. De financiering van het uitgevoerde deel is volledig voor rekening van het waterschap gekomen.

3.3.5 Vispassage Oude Aa

Dit waterschapsproject, de bouw van een vispassage in het nieuwe gemaal aan de Meerweg in Haren ten behoeve van de vismigratie naar de Oude Aa en verder stroomopwaarts naar de Drentsche Aa ligt precies op de provinciegrens met Groningen. Met deze maatregel is een gebied van meer dan 350 ha extra ontsloten voor de vismigratie. Het project is in het voorjaar van 2006 gereed gekomen.

3.3.6 Inrichting Holmers-Halkenbroek, fase 1c.

De uitvoering van dit project van Staatsbosbeheer in samenwerking met het waterschap Hunze en Aa's kende meerdere fases. De reeds eerder afgeronde fases zijn gefinancierd uit het "Natuuroffensief". Voor de laatste fase (fase 1c) is naast een SGB- bijdrage ook EU (POP) -subsidie beschikbaar gesteld. Dit onderdeel bevat het terugdringen van de verdroging op 25 ha door tot op gemiddeld 30 cm afgraven van voormalige landbouwgrond, het inrichten van een retentiegebied en aanpassing van een stuw. Verder is 8 km zandweg verbeterd, is de beek over een lengte van ca 1,5 km verondiept en zijn ca 1 km aan watergangen in het Halkenveen en de boswachterij Hooghalen gedempt. Ten behoeve van recreatie is nabij de uitkijktoren een informatiepaneel geplaatst. De werkzaamheden waren in het najaar van 2004 gestart en zijn in het voorjaar van 2006 afgerond.

3.3.7 Herstel oude meander Deurzerdiep (uitwerking "Van Aa naar Beek")

Het betreft hier de oude meander ter plaatse van de kruising van het Deurzerdiep met de N33. Het gaat hierbij om het ecologisch herstel van de oude meander. Dit is gedaan door het vervangen van een aantal duikers door grotere (waaronder een grote duiker onder de N33), het opschonen van de meander, het aanbrengen van een nieuwe inlaatduiker met een cascade in de hoofdstroom en zodoende het herstellen van de 3 km lange natte verbindingzone. Er is ook aandacht besteed aan mogelijk aanwezige archeologische waarden. Het project van waterschap Hunze en Aa's is in het voorjaar van 2006 afgerond.

3.3.8 Aanvullende maatregelen Oude Amerdiep (uitwerking "Van Aa naar Beek")

De maatregelen bestonden uit het vervangen van een regelbare stuw door een cascade met stenen in combinatie met een doorwaadbare plaats (voorde); het verwijderen van een bodemval met balkconstructie door een cascade en een automatisch bedienbare, vergrote nieuwe inlaatconstructie in het huidige Amerdiep ter hoogte van de instroom van het Oude Amerdiep. Het (waterschaps)project is in het voorjaar van 2006 afgerond.

3.3.9 Vispassage Anreepdiep (uitwerking "Van Aa naar Beek")

Door de in- en uitstroom van de beek aan te passen, de oude loop op te schonen en een aantal bodemvallen te plaatsen is door het waterschap de natte verbindingzone in het Anreepdiep hersteld. Op deze wijze is ook vismigratie in en naar het Anreepdiep mogelijk gemaakt. Het project is in het voorjaar van 2006 afgerond.

3.3.10 Water op Maat Elperstroom

Het beekdal van de Elperstroom is ca 1850 ha. groot. De Elperstroom is ca 4 km lang en watert af op het Oranjekanaal. De huidige waterhuishouding is vooral gelet op de natuurwaarden (met o.a. 30 ha blauwgraslanden) verre van optimaal. Ook verdroging en verzuring in het beekdal vormen een groot probleem. De in dit project voorgenomen waterhuishoudkundige maatregelen beperken zich niet tot het beekdal-reservaat, maar hebben ook invloed op de omliggende landbouwgronden. De waterhuishouding wordt hier door het waterschap Reest en Wieden geoptimaliseerd en ingericht volgens de principes van WB 21 (Waterbeheer 21e eeuw), zodat een flexibel watersysteem ontstaat dat beter in staat is extreem natte en droge situaties op te vangen. Het landbouwwater uit het bovenstrooms landbouwgebied wordt niet meer door het natuurgebied naar het Oranjekanaal afgevoerd, maar omgeleid langs de westkant van het reservaat. Om te natte omstandigheden in het landbouwgebied te voorkomen, worden enkele percelen opgehoogd. Het totale project is geraamd op meer dan een miljoen Euro en is halverwege 2006 gestart. Aanvankelijk was aan het project ook een EU-bijdrage (POP) toegekend, maar omdat de uitvoering vertraging heeft opgelopen, is deze subsidie komen te vervallen. De einddatum van realisatie van het project is gepland op 31 december 2006.

3.3.11 Bodemleven: beste praktijk boven en onder de grond

Doel van het project is het introduceren en implementeren van maatregelen in de diverse akkerbouwteelten die de emissie van gewasbeschermingsmiddelen verminderen. Tevens het implementeren van maatregelen die het bodemleven stimuleren en daardoor de betere benutting van mineralen. Een betere benutting resulteert uiteindelijk in een verminderde uitstoot van nutriënten naar grond- en oppervlaktewater. Er zijn in het Drentsche Aa-gebied 10 deelnemers betrokken. Het project wordt in het voorjaar van 2007 afgerond. Trekker van het project is de Stichting ter Bevordering van Agrarische Bedrijfs en Gebiedsontwikkeling in Wageningen.

3.3.12 Inrichting knooppunt Oudemolen

De inrichting van het knooppunt Oudemolen is het eerste knooppunt als onderdeel van het Levend Bezoekersnetwerk Drentsche Aa. Het project van Staatsbosbeheer in samenwerking met de gemeente Tynaarlo voorziet in de aanleg van ca 50 parkeerplaatsen met de plaatsing van een informatiepunt in de vorm van een info paneel in de SNP- standaardformaat. Daarnaast is vanuit de parkeervoorziening voorzien in een aansluitend onverhard wandelpad richting de brink in Oudemolen en in de richting van het beekdal, aansluitend op bestaande wandelroutes. Er zijn twee nieuwe houten voetgangersbruggen over de beek geplaatst en het parkeren nabij de brug is onmogelijk gemaakt. Eveneens is de brink in Oudemolen zodanig ingericht, dat hier parkeren niet meer mogelijk is door plaatsing van extra zwerfkeien en bomen. Ter plaatse van de brug over het Oudemolense Diep is de bestaande parkeerplaats opgeheven.

3.3.13. Inrichtingsplan Strubben-Kniphorstbos

Het gebied De Strubben en Kniphorstbos, gelegen tussen Anloo en Schipborg, kenmerkt zich door een grote rijkdom, verscheidenheid en samenhang aan cultuurhistorische en archeologische relicten uit de bewoningsgeschiedenis van dit gebied. Doelstelling van dit project is het opstellen van een visie en een keuze van het toekomstige gebruik voor het gebied in de vorm van integraal inrichting- en beheersplan. Hiermee wordt bereikt, dat er meer samenhang komt tussen de verschillende onderdelen van het landschap, cultuurhistorische waarden beleefbaar worden gemaakt en inrichting en beheer zijn afgestemd op het gebruik. Omdat er verschillende aspecten in het gebied spelen en de betrokkenheid van de streek groot is, is communicatie over de voorgestelde inrichting- en beheers- maatregelen een belangrijk onderdeel van het proces, dat wordt getrokken door de huidige eigenaar van het terrein, Staatsbosbeheer. Het project is begin oktober 2006 gestart met de cultuurhistorische inventarisatie. Het opstellen van het eigenlijke inrichtings- en beheerplan start in het voorjaar van 2007 en wordt naar verwachting in de loop van 2007 afgerond.

3.3.14 Veldnamenproject Anloo, Anderen, Gasteren: “De taal van het Landschap”

In dit project wordt nagegaan in hoeverre oude veldnamen als inspiratiebron kunnen dienen voor een interactief planvormingsproces vanuit de leefomgeving. Het project onder leiding van de BOKD wordt uitgevoerd in de dorpen Anloo, Gasteren en Anderen. De omgeving van de genoemde dorpen kent een grote rijkdom aan veldnamen als erfenis van vele eeuwen cultuurgeschiedenis. Dat begint in de middeleeuwen. Onderdelen van het project zijn een inventarisatie van lokale kenners en deskundigen van het Drents Archief waarbij alle bekende en onbekende veldnamen in kaart worden gebracht en een belevingsonderzoek onder bewoners naar hun herinnering en associaties met bepaalde veldnamen. Een toegankelijke publicatie waarin de resultaten van dit voorbeeldproject worden gepubliceerd en een overdraagbare methodiek wordt uitgewerkt in de vorm van een handleiding die ook op de website van het Drenthe Archief wordt gezet. Het project is tevens een onderwijsleertraject met studenten van Van Hall/Larenstein onder begeleiding van een professionele landschapsarchitect. Daaraan gekoppeld zal in samenwerking met de basisschool in Anloo een lesprogramma worden uitgewerkt voor leerlingen in het basisonderwijs. De verwachte einddatum is eind 2007.

3.3.15 Integraal waterbeheer op perceelsniveau :”Water in Bedrijf”

Dit Pilot-project van het waterschap Hunze en Aa's omvat twee deelgebieden: omgeving Zeegserloopje en Westerdiep/Ydermadepolder. Met de 18 deelnemende landbouwers worden uitvoeringsmaatregelen op perceelsniveau uitgevoerd die tot doel hebben :

- verbetering waterhuishouding op landbouwpercelen tbv hogere landbouwproductie en minder verdroging in aangrenzend natuurgebied
- verbeteren waterkwaliteit middels verminderen nutriëntenbelasting op oppervlaktewater en minder gebruik van bestrijdingsmiddelen.

Ook wordt aandacht geschonken aan het monitoren en rapporteren van de effecten van de doorgevoerde maatregelen en het inzichtelijk maken van de financiële consequenties van de maatregelen op bedrijfsniveau. Het project is in het voorjaar van 2006 gestart en zal in 2008 worden afgerond.

3.3.16 Landschapsherstelplan Anlöördiepje en Amerdiep

Dit projectplan is bedoeld om te komen tot een landschapsherstelplan voor de beekdalen van het Anlöördiepje en Amerdiep. Voor de singels en houtwallen in deze twee gebieden zal een onderhoudschema worden opgesteld. Achterstallig onderhoud aan deze elementen wordt op basis hiervan weggevoerd. In de toekomst biedt dit plan goede mogelijkheden voor een adequaat beheer. De beekdalen van het Amerdiep en het Anlöördiepje en de aangrenzende agrarische gebieden zijn door Staatsbosbeheer benoemd als cultuurhistorische parels. De aanwezige landschapswaarden in combinatie met de mogelijkheid om cultuurhistorische kwaliteiten te herstellen en daarmee de kwaliteit en betekenis van dit unieke gebied voor Drenthe te vergroten, maken een investering wenselijk. Staatsbosbeheer heeft in samenwerking met de agrarische natuurvereniging Meander het initiatief genomen om voor de beide gebieden een landschapsherstelplan op te stellen. Landschapsbeheer Drenthe is gevraagd dit project te trekken. Uitvoering volgt in 2008 en verdere jaren.

3.3.17 Herstel houtwallen Anlöördiepje en Wedbroeken

Houtwallen hebben expliciet aandacht gekregen in de Landschapsvisie Drentsche Aa. Wil het karakteristieke houtwallen-complex behouden blijven, dan zijn er nu maatregelen nodig voor onderhoud en herstel. De Landschapsvisie stelt een planmatige aanpak voor voor groot onderhoud aan houtwallen en essen

voor het gehele plangebied. Hierop vooruitlopend wordt in dit project van Staatsbosbeheer begonnen met uitvoeren van de meest urgente en duidelijk noodzakelijk te nemen herstelmaatregelen: het aanaarden van de wallichamen. Hiervoor wordt heischrale ondergrond gebruikt om de grootste garanties voor ontwikkeling van typische en kenmerkende begroeiing te verkrijgen. Het project is in het najaar van 2006 gestart en zal begin 2007 worden afgerond. Na de werkzaamheden worden de houtwalen opgenomen in de uitwerkingsplannen van Staatsbosbeheer, zodat ze worden meegenomen in het reguliere onderhoud.

3.3.18 Kortsluiting fietspad Oudemolen-Zeegse (Koeweg)

Het bestaande fietspad Oudemolen-Zeegse komt uit op de bestaande doorgaande Hoofdweg. Door een korte schakel te leggen tussen dit fietspad en de Koeweg (een landbouwwegverharding) kunnen fietsers ongehinderd door autoverkeer de dorpskern van Zeegse bereiken. Het gaat om een stuk fietspad van ca 150 meter door het bosgebied van Staatsbosbeheer. Trekker van het project is de gemeente Tynaarlo.

3.3.19 Recreatieve ontsluiting fietspad Okkenveen-Noordlaarderbos

Hier zorgt de gemeente Tynaarlo met een nieuw fietspad van 2 km lang voor een verbinding tussen het bestaand fietspad van Westlaren naar De Punt aan de westkant en het fietspad langs het Noordlaarderbos aan de oostkant. Dit fietspad ligt in het beekdal van de Drentsche Aa; er komt een houten brug over de beek met aan weerszijden van de brug vlonders voor een goede overgang naar de verharding van het fietspad. Het fietspad zal tevens een belangrijke schakel vormen in de uitstraling van het nog te ontwikkelen Toegangspoort Noord van het Levend Bezoekersnetwerk. Met deze verbinding kan men wandelend of fietsend een noordelijke rondgang maken door het gebied vanuit de Toegangspoort als startpunt.

3.3.20 Standsrand Assen-Oost/blauw-groene kern Amelterbos ("10 kansen Deurzerdiep")

Dit project is onderdeel van "10 kansen Deurzerdiep" en omvat de deelprojecten Standsrandzone Assen-Oost en Blauw-groene kern Amelterbos. Het project van de gemeente Assen bestaat uit een aantal inrichtingsmaatregelen om de natuurlijke benedenloop van het Ossenbroekenloopje en het Amelterdiepje te herstellen en het Amelterbos te vernatten. Hiermee worden de natuurwaarden verhoogd en de belevingswaarde van het gebied en de landschappelijke en recreatieve relatie met de oostkant van Assen vergroot. Door de verbeterde waterbeheersing en inrichting van de benedenloop van het Amelterdiep wordt hier op ca 65 ha de verdroging teruggedrongen.

3.3.21 Toegangspoort MTC Rolde

Toegangspoort Rolde, onderdeel van het realiseren van het "Levend bezoekersnetwerk", wordt door de gemeente Aa en Hunze ingericht als een parkeervoorziening voor ca 50 auto's en een verbindingspad met het nabijgelegen multi toeristisch centrum met VVV-kantoor als informatiepunt met een SNP informatie zuil. Verder wordt voorzien in aansluiting op bestaande fiets- en wandelroutes, o.a. een cultuurhistorische wandelroute, die deels door de kern van Rolde loopt.

Deze laatste 4 projecten zijn in december 2006 voor subsidie ingediend en inmiddels is ook voor deze projecten een bijdrage uit het Nationaal Landschap toegekend. De start van deze projecten is voorzien in de loop van 2007, nadat voldaan is aan alle benodigde vergunningen in kader van ruimtelijke ordening, natuurbeschermingswet, natuurtoets enz. De vergunning procedures zullen begin 2007 in gang worden gezet.

3.4 De overige projecten in 2006

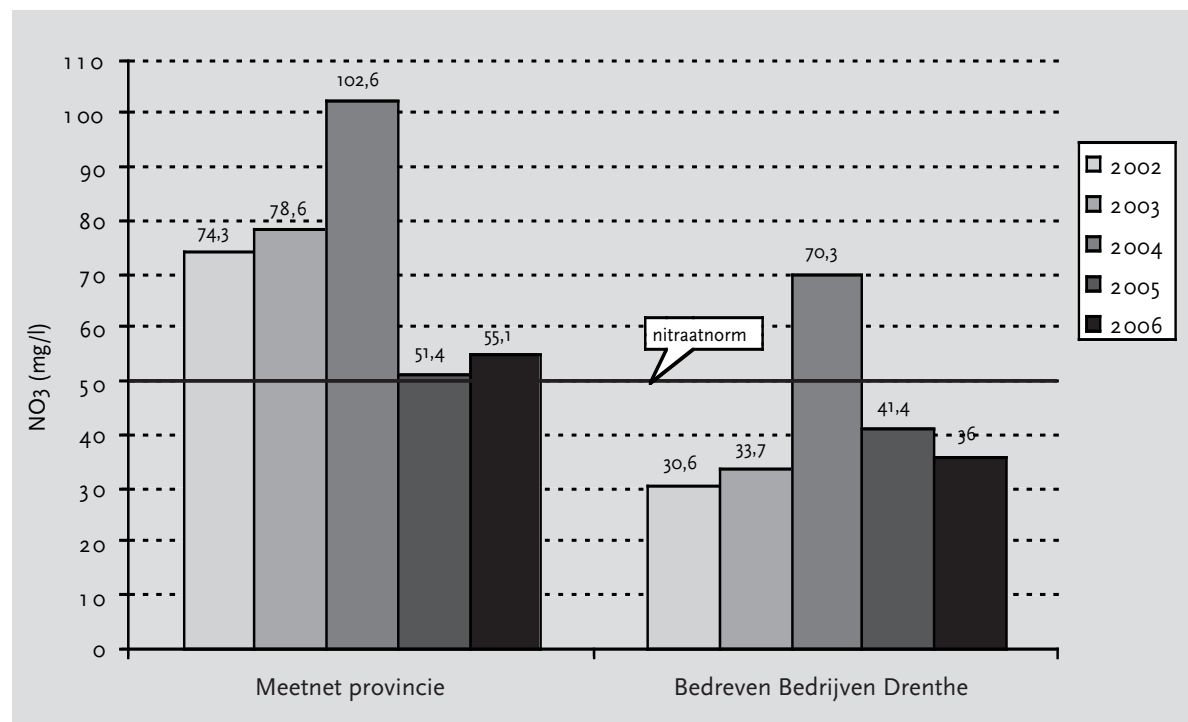
3.4.1 Project Bedreven Bedrijven

In het project Bedreven Bedrijven Drenthe hebben tientallen melkveehouders vanaf 2002 gewerkt aan een duurzamere bedrijfsvoering. Een van de doelstellingen was het terugbrengen van het stikstofoverschot op het bedrijf. Er is gestreefd naar een nitraatconcentratie in het bovenste grondwater onder de EU-nitraatnorm van 50 mg/l.

Bij de deelnemers is de nitraatconcentratie in het grondwater gemeten volgens de systematiek van het provinciaal bodemkwaliteitsmeetnet. De metingen zijn in 2002 gestart op 13 bedrijven; in 2004 is dit uitgebreid tot 30 deelnemers. Er zijn toen 6 nieuwe studiegroepen van start gegaan, waaronder 2 in het Drentsche Aa-gebied: Zuidlaren en Rolde.

De nitraatgehalten van de bedreven bedrijven liggen aanzienlijk onder het gemiddelde voor Drenthe en voldoen in drie van de vier jaren aan de nitraatnorm. Dit betreft graspercelen op zandgrond. De nitraatgehalten van graslandpercelen op veen zitten alle (ver) onder de nitraatnorm.

Gemiddelde nitraatconcentraties grasland op zand

De resultaten zijn volgens de projectbegeleiding is het gevolg van minder gebruik van kunstmest en er structuurrijker en eiwitarmers is gevoerd. Daarnaast wordt ook eerder gestopt met kunstmest -en drijfmest-gift. Daarnaast zijn de volgende resultaten vastgesteld:

- minderkosten kunstmestgebruik
- productie gelijk gebleven
- kostenbesparing op ziektekosten
- daling N-overschot
- stijging N-benutting
- ammoniakreductie

Binnen het project is ook gekeken naar de relatie grondsoort, management en nitraatconcentratie. Het blijkt dat bedrijven met een laag nitraatgehalte in het grondwater, juist een hoog organisch stofgehalte hebben in de bodem. Dit lijkt te bevestigen dat het organisch stof gehalte belangrijk is voor de uitspoeling van nitraat naar het grondwater.

3.5 De bijdragen aan de gebiedsdoelen

Als resultaat van de uitgevoerde projecten wordt een belangrijke bijdrage geleverd aan de zowel in het SGB-gebiedsplan als in het BIO-plan van het NP gestelde operationele doelen en de afspraken, zoals die zijn vastgelegd in het Uitvoeringscontract UC 2005-2006.

In 2006 zijn er 12 uitvoeringsprojecten gereed gekomen; hierbij zijn de volgende prestaties geleverd:

- 4 vispassages
- 1 knapzakroute
- 5 km wandelpaden met beekoversteek
- 2 studiegroepen Bedreven Bedrijven
- 1 uitkijktoren en 1 uitkijkeuvel
- 3 informatiepanelen
- 1 knooppunt met 50 parkeerplaatsen
- 3 houten voetgangersbruggen
- 1 retentiegebied ingericht
- 135 ha terugdringing verdroging
- 2 ecologische verbindingzones
- 8 km hermeandering en natuurvriendelijke oever
- "brink" van Oudemolen hersteld
- 1 onveilige parkeerplaats gesaneerd

Bijlage 1

Organisatie Nationaal beek- en esdorpenlandschap Drentsche Aa

Overlegorgaan

Voorzitter	de heer H. van 't Land
provincie Drenthe	mevrouw A. Edelenbosch
LTO-Noord	de heer J. Emmens
LTO-Noord	de heer J.L. Stel
Staatsbosbeheer	de heer A.A. Witvoet
BOKD	de heer J.N.H. Elerie
Recreatiesector	mevrouw J.A. Zingstra
gemeente Aa en Hunze	de heer J.J. Wiersum/de heer J.J.M. Polman
gemeente Assen	de heer Th.C. Verdegem/de heer A. Langius
het waterschap Hunze en Aa's	de heer H. Hillarides
de NV Waterbedrijf Groningen	de heer H. Hoogeveen
LNV Directie Regionale zaken Noord	de heer H.R. Oosterveld
gemeente Tynaarlo	de heer H. Kosmeijer/de heer J.D. Frieling
Vereniging Natuurmonumenten	de heer H. Dommerholt
Secretariaat	Kees Folkertsma en Herman Thije

Projectgroep

provincie Drenthe	Herman Thije (voorzitter)
secretaris Overlegorgaan	Kees Folkertsma
LTO-Noord	Roel Visser
Staatsbosbeheer	Auke Boersma
BOKD	Dirk Jasper Keegstra
Recreatiesector	Greet Oosterhuis
Recreatieschap Drenthe	Oebele Gjaltema
gemeente Aa en Hunze	Adriaan Bennen
gemeente Assen	Jan Lagendijk
het waterschap Hunze en Aa's	Emiel Galetzka
de NV Waterbedrijf Groningen	Dirk van der Woerd
LNV Directie Regionale zaken Noord	Douwe Bijlsma
gemeente Tynaarlo	Wietze Jans
IVN consulentenschap Drenthe	André Brasse
Dienst Landelijk Gebied	Karen Beukema

Werkgroep Educatie, Communicatie en Recreatie

IVN Consulentenschap Drenthe	Simon Olbertijn (voorzitter)
IVN Consulentenschap Drenthe	André Brasse (coördinator ECR, secretaris)
IVN Consulentenschap Drenthe	Agnes Bakker/Maroesja Veken
Gemeente Tynaarlo	Joke Rosier
Waterschap Hunze en Aa's	Jan Kragt
Recreatiesector	Frits Sturris
Staatbosbeheer	Karel Bos
Secretaris Overlegorgaan	Kees Folkertsma
Gebiedsbewoner	Harry Patberg
Gemeente Aa en Hunze	agendalid
gemeente Assen	agendalid
LTO-Noord	agendalid
Het Drentse Landschap	agendalid
Recreatieschap Drenthe	agendalid

Bijlage 2

Besluitenlijst d.d. 13 februari 2006

13e vergadering Overlegorgaan Nationaal beek- en esdorpenlandschap Drentsche Aa

Besluit/Aktie	Door Wie?	Voor wanneer?
1. Het Overlegorgaan gaat inhoudelijk akkoord met het project "Water in bedrijf: pilot integraal waterbeheer op bedrijfsniveau". Omdat de financiering nog niet helemaal rond is wordt het aangehouden tot de volgende vergadering.	Secretariaat	12 april 2006
2. Op basis van een korte presentatie heeft het Overlegorgaan een oriënterende bespreking gehouden over de aanwijzing van het gehele stroomgebied van de Drentsche Aa als Nationaal Landschap vanuit de Nota Ruimte.		
3. Door een korte presentatie is het Overlegorgaan geïnformeerd over de voortgang en invulling van het Plan van Aanpak Levend bezoekersnetwerk.		

Besluitenlijst d.d. 12 april 2006

14e vergadering (schriftelijke ronde) Overlegorgaan Nationaal beek- en esdorpenlandschap Drentsche Aa

Besluit/Aktie	Door Wie?	Voor wanneer?
4. Project Water in bedrijf: pilot integraal waterbeheer op bedrijfsniveau In de vergadering van 13 februari jl. heeft het Overlegorgaan inhoudelijk met dit projectvoorstel ingestemd, maar omdat de financiering nog niet helemaal rond was is het aangehouden tot de volgende vergadering. Het Overlegorgaan stemt in met aangepast financieringsvoorstel.		
5. Het Overlegorgaan stemt in met projectvoorstel "Aanwallen houtwallen in het gebied van het Anlooërdiepje en Wedbroeken".		
6. Het Overlegorgaan stemt in met projectvoorstel "Landschapsherstelplan Anlooërdiepje en Amerdiepje".		

Besluitenlijst d.d. 15 juni 2006

15e vergadering Overlegorgaan Nationaal beek- en esdorpenlandschap Drentsche Aa

Besluit/Aktie	Door Wie?	Voor wanneer?
7. Het Overlegorgaan heeft een inhoudelijke discussie gevoerd over het concept Uitvoeringsprogramma Nationaal Landschap Drentsche Aa. De meerderheid van het Overlegorgaan vindt het Nationaal Landschap een kansrijk proces. De landbouwvertegenwoordigers vragen om een evaluatie van de resultaten van het Nationaal beek- en esdorpenlandschap Drentsche Aa en uiten hun zorg over mogelijke verzwaring van beleid als gevolg status Nationaal Landschap. Het Overlegorgaan besluit een evaluatie van het Nationaal beek- en esdorpenlandschap Drentsche Aa te maken. Overige opmerkingen zijn: - Geef de begrenzing helder aan: "een dikker potlood of meer detail in de kaart" - De grens bij Gieten heroverwegen? - De financiering: er is zorg over het Rijksbudget.	Secretariaat geeft reactie door aan college van gedeputeerde staten van Drenthe.	
8. Het Overlegorgaan stelt het jaarverslag 2005 vast, met de constatering dat volgend jaar weer een uitgebreid jaarverslag wordt gemaakt.	Secretariaat heeft het jaarverslag op website geplaatst.	
9. Het Overlegorgaan stemt in met de notitie criteria Toegangspoorten en Knooppunten, als nadere invulling van het Plan van Aanpak Levend bezoekersnetwerk Drentsche Aa.	Secretariaat/coördinator V&E/Werkgroep ECR	

Besluitenlijst d.d. 1 november 2006

16e vergadering Overlegorgaan Nationaal beek- en esdorpenlandschap Drentsche Aa

Besluit/Aktie	Door Wie?	Voor wanneer?
10. Het Overlegorgaan stemt in met de volgende vier projectvoorstellen vanuit het Bestedingenplan 2006: a) Experiment compostering natuurgras door agrarische natuurvereniging Meander en Staatsbosbeheer. b) project Amerdiep: procesondersteuning door DLV voor afstemmen vraag en aanbod. c) project "Mooi zo – veilig zo Anloo" vanuit het Dorpsomgevingsplan d) project voorbereiding en kostenraming fietsverbinding Okkenveen-	Secretariaat/initiatienemers	Eindafrekening voor 1 juli 2007
11. Het Overlegorgaan stemt in principe in met de volgende twee projectideeën vanuit het Bestedingenplan 2006 en mandateert het secretariaat om de gemaakte opmerkingen in de projectvoorstellen te verwerken: e) project Brinken Taarlo: opstellen van een beheerplan f) project dorpsommetjes Anderen: uitvoering Dorpsomgevingsplan.	Secretariaat/projectgroep	Voor 15 december 2006 toekenning/ Eindafrekening voor 1 juli 2007
12. Het Overlegorgaan stemt in met de volgende vijf projectvoorstellen vanuit het Uitvoeringsprogramma Nationaal Landschap Drentsche Aa: a) Ontwerpschetsen Toegangspoorten Noord, Anloo en MTC Rolde. b) Projectvoorstel inrichting Toegangspoort MTC Rolde. c) Projectvoorstel aanleg fietsverbinding Okkenveen-Noordlaarderbos. d) Project inrichting Stadsrandzone Assen-Oost. e) Project aanleg ontbrekende schakel in fietspad Oudemolen-Zeegse: verbinding met Koeweg.	Secretariaat/aanvragers	Uiterlijk 3 november moeten aanvragen bij DLG zijn ingediend.
13. De evaluatie gebiedsgericht werken in het Drentsche Aa-gebied wordt met instemming vastgesteld door het Overlegorgaan. In de notitie wordt meer dan 15 jaar gebiedsgericht werken in het Drentsche Aa-gebied beschreven: Van ROM/WCL gebied via SGM/SGB tot Nationaal Landschap.		
14. Het Overlegorgaan stelt het Bestedingenplan 2007 vast. Dit wordt ingediend bij GS voor subsidiering, vanuit het Investeringsbudget Landelijk Gebied (ILG). Per 1 januari 2007 is dit een nieuwe werkwijze zoals afgesproken tussen het Rijk en de provincie Drenthe.	Secretariaat	
15. Het Overlegorgaan stelt het vergaderschema 2007 vast: Donderdag 15 februari om 10:00 uur Donderdag 14 juni om 14:00 uur Donderdag 1 november om 20:00 uur <i>Op donderdag 6 december 2007 wordt voor genodigden het eerste lustrum van het Nationaal beek- en esdorpenlandschap Drentsche Aa gevierd vanaf 14:00 uur</i>		

Bijlage 3

Bestedingenplan 2006 Nationaal beek- en esdorpenlandschap

Project	Trekker/opdrachtgever	Uitgaven
Integrale Kansenskaart: Amerdiep-project "Farmers for Nature"	LTO-projecten/Meander	12.330
Integrale Kansenskaart: Experiment composteren natuurgras	Meander	6.345
Integrale Kansenskaart: Landschappelijk inpassen agrarische bebouwing	LTO-Noord	8.116
PvA Levend bezoekersnetwerk: Uitwerking Tp Noord, Anloo en MTC-Rolde	Secretariaat	14.756
PvA Levend bezoekersnetwerk: ontwerp fietsverbinding Okkenveen en Koeweg	Gemeente Tynaarlo	8.175
PvA Levend bezoekersnetwerk: Diverse activiteiten / producten	Secretariaat/Werkgroep ECR	9.109
Uitvoeren V&E+C jaarprogramma: opstellen Communicatieplan	IVN/secretariaat	10.306
Uitvoeren V&E+C jaarprogramma: Natuurbelevingskaart	IVN	2.500
Uitvoeren V&E+C jaarprogramma: Bewonersdagen (13 mei en 14 oktober)	IVN/werkgroep ECR	3.984
Uitvoeren V&E+C jaarprogramma: Diverse activiteiten/producten	IVN/werkgroep ECR/secretariaat	11.972
Bebordingsplan en informatiezuilen	Secretariaat	5.587
Wonen en Leefbaarheid: project "Mooi zo - Veilig zo" Anloo	BOKD	8.000
Wonen en Leefbaarheid: project Ontbrekende recreatieve schakels Anderen	Dorpsbelangen Anderen	7.284
Wonen en Leefbaarheid: project brinken Taarlo	Landschapsbeheer Drenthe	12.000
Nieuwsbrief Doorstroom	Werkgroep ECR/redactie	14.995
Op Stap-krant 2006	Werkgroep ECR/redactie	22.674
Folders, promotiemateriaal	Secretariaat	600
Onderhoud website	Secretariaat	1.274
Kosten Overlegorgaan	Secretariaat	12.911
Stand van zaken januari 2007	Totaal	172.918

Bijlage 4

Overzicht SGB-en NL-projecten met bijdragen en cofinanciering uit de streek

Sgb-nr.	Projectomschrijving	Totale kosten	SCB-bijdrage	NL-budget	Rijks-POP25%	Provincie	Water-schappen	Gemeenten	SBB	Bijdrage derden
2003										
4550	Zorgboerderij Crolloo	9.373	3.093							6.280
4674	Procesgeld voor OGOR op landbouwgronden;	118.851	44.569		29.713		44.569			
4658	10 kansen Deurzerdiep:cultuur-historische wandelroute	22.610	16.958							5.652
4704	Procesgeld voor inventarisatie vuursteenplaatsen	45.000	22.500							22.500
4695	Monumentale bomen Landschapsbeheer Drenthe	15.313	11.485							3.828
4656	Landschapsplan Diepstroeten	49.818	37.364							12.454
4739	Procesgeld experiment Boeren en natuur Amerdiep	53.750	26.875		19.325					7.550
4692	Boekweiteventje Gieten	17.805	13.354						12.896	4.451
4729	afwateringsplan rond QueensGrass te Drouwen	61.904	25.793		15.476		7.739			
4703	10 kansen Deurzerdiep: landschappelijke inpassing Deurzerdiep	246.599	123.299		61.650	24.660	24.660	6.165		6.165
4660	10 kansen Deurzerdiep: inrichting masterplan Dijkveld	98.307	49.154		24.577		6.144	6.144		6.144
provgr	Vispassage OUDE AA	174.000	44.813		43.500		85.687			
2004										
4757	Aanleg 13 IBA `s in buitengebied gemeente Aa en Hunze	118.554	26.093		17.396			69.254		5.811
4766	Inrichting Holmers-Halkenbroek, fase 1c	460.410	172.654		115.102	69.660	69.660			33.334
4778	Verbrede landbouw/presentatiemateriaal fruitbedrijf Goense	5.624	2.250							3.374
4797	Inrichtingsplan en landschappelijke inpassing "Slootsbergen"	4.063	3.047							1.016
4791	Landbouw: Beste praktijk boven en onder het maaiveld	80.000	60.000							20.000
4802	Oude meander Deurzerdiep (N33)	219.698	69.786		46.526	13.960	75.466		13.960	
4804	Aanvullende maatregelen Oude Amerdiep	93.712	35.142		23.428	7.028	21.086		7.028	
4806	Vispassage te stuw Anreperdiep	89.380	43.572		13.407		32.401			
4825	10 kansen Deurzerdiep: inrichting ontwikkelingsgebied Horstmaat	33.375	12.552		5.257		9.656		7.259	
4822	Aanleg faunapassage Gieterstraat thv landgoed Heidehof	20.581	10.291		8.355			2.565		
4819	Water op Maat beekdal Elperstroom (WB21)	984.736	492.368				492.368			
4846	Afkoppelen regenwater Oosteinde/Westeinde Gasteren	582.190	164.132		109.453			308.605		
--	Ecologische verbindingzone Geelbroek	37.980					37.980			
2005										
4852	Knooppunt Oudemolen	270.744	99.000		66.000	19.800		34.600	41.344	10.000
4877	Inrichtings/beheersplan Strubben/Kniphorstbos	60.000		30.000		15.000			15.000	
4876	Veldnamen Anloo, Anderen, Gasteren, "De taal van het landschap"	131.750		30.000		10.000				91.750
2006										
4880	Integraal waterbeheer perceelsnivo "Water in Bedrijf"	300.000	150.000			53.250	96.750			
4882	Landschapsherstelplan Anloërdiepe en Amerdiep	35.700		17.850		8.925			8.925	
4881	Herstel houtwallen Anloërdiepe en Wedbroeken	24.524		12.262		6.131			6.131	
4906	Kortsluiting fietspad Oudmolen-Zeegse (Koeweg)	22.835		11.418				11.418		
4907	Recreatieve ontsluiting fietspad Okkenveen-Noordlaarderbos	430.700		215.350		70.000		70.000		75.350
4905	Stadsrand Assen-oost/blauw-groene kern Amelterbos	182.850		91.425			14.375	49.738	18.687	8.625
4911	Toegangspoort MTC ROLDE	558.050		279.025		100.000		179.025		
	Totaal 2003-2006	5.660.786	1.760.144	687.330	528.365	469.214	1.018.541	737.514	143.539	318.119

Bijlage 5

Evaluatie gebiedsgericht werken in het Drentsche Aa-gebied

*Meer dan 15 jaar gebiedsgericht werken in het Drentsche Aa-gebied
Van ROM/WCL gebied via SGM/SGB tot Nationaal Landschap*

Een evaluatie van het gebiedsgericht beleid in het stroomgebied van de Drentsche Aa/Elperstroom, inclusief de instelling van het Nationaal beek- en esdorpenlandschap Drentsche Aa, een Nationaal Park met verbrede doelstelling.

Conform het besluit van het Overlegorgaan d.d. 15 juni 2006.

1. Inleiding

1.1 Gebiedsgericht beleid

Het stroomgebied van de Drentsche Aa is één van de Drentse beekdalen die als prioritair gebied zijn aangewezen in het kader van het gebiedsgerichte beleid. De aan het gebied grenzende bovenstroom van de Elperstroom is daarbij meegenomen, omdat het karakter en de problematiek van dit stroomgebied gelijk is aan dat van het stroomgebied van de Drentsche Aa. Het gebied wordt globaal begrenst door de provinciegrens met Groningen in het noorden, Rijksweg 34 aan de oostzijde, het Noord-Willemskanaal aan de westzijde en naar het zuiden toe vormde het Oranjekanaal de begrenzing.

Het gebied is een bijzonder waardevol gebied vanuit het oogpunt van natuur en landschap door de aanwezigheid van gave, natuurlijke beeksystemen met aanliggende keileemplateaus. Deze relatief ongeschonden staat, dank zij het feit dat in met name de benedenlopen geen grootschalige cultuurtechnische ingrepen hebben plaatsgevonden, maakt het gebied tot één van de meest waardevolle laagland beeksystemen van Nederland. Bijzonder is dat het oppervlaktewater van de Drentsche Aa zowel rechtstreeks als indirect via diepinfiltratie wordt gebruikt voor de bereiding van drinkwater.

Het landschapsbeeld wordt voor een groot deel nog bepaald door de landbouw; het is een cultuurlandschap. Om het huidige cultuurlandschap te behouden en te versterken is de rol van de agrarische bedrijven in het gebied zeer belangrijk. Globaal 55% van de grondoppervlakte van het gebied (ca 30.000 ha) heeft een blijvende agrarische bestemming. Het sociaal economische belang van de landbouw is nog steeds belangrijk voor de algemene leefbaarheid op het platteland.

1.2 ROM/WCL

In 1992 is een start gemaakt met dit gebiedsgericht werken in het stroomgebied van de Drentsche Aa en de Elperstroom door de aanwijzing van het stroomgebied als ROM-gebied.

ROM staat voor Ruimtelijke Ordening en Milieu; een gebiedsgerichte aanpak, voortkomend uit de 4e Nota R.O./VINEX/NMP+ van het ministerie van VROM.

Ongeveer tegelijkertijd is het gebied Noord-Drenthe door het ministerie van LNV aangeduid als WCL-gebied, Waardevol CultuurLandschap, voortkomend uit de Structuurschema Groene Ruimte.

Beide beleidsvelden van VROM en LNV zijn voor het Drentsche Aa /Elperstroom-gebied samengevoegd tot één gezamenlijk uitvoeringsproject c.q. het ROM/WCL- Plan van Aanpak, gericht op het realiseren van een bijzondere omgevingskwaliteit afgestemd op de functies in het gebied en versterking van de samenhang tussen landbouw, recreatie, waterhuishouding, bosbouw, natuur en landschap.

1.3 SGB en Nationaal Park

Na beëindiging van het ROM/WCL-project in 2002 is een doorstart gemaakt met de gebiedsgerichte aanpak middels een nieuwe financieringsinstrument van het Rijk: de SGB-regeling (stimuleringsregeling Gebiedsgericht Beleid). Hiervoor is in 2002 een Gebiedsplan- en UitvoeringsProgramma Drentsche Aa/ Elperstroom opgesteld in nauwe samenwerking met de gebiedspartners.

Een belangrijke ontwikkeling in deze periode is geweest de instelling van een Nationaal Park Drentsche Aa. Niet een NP in traditionele zin, wat per definitie een “eng” begrepsd en aaneengesloten natuurgebied moet zijn van minstens 1000 ha, maar een gebied met een ruime begrenzing inclusief woonkernen en alle gebruiksfuncties, dus inclusief landbouw. Een Nationaal Park met verbrede doelstelling. Om het onderscheid goed aan te geven heeft dit gebied de titel “Nationaal beek- en esdorpenlandschap Drentsche Aa” meegekregen. Als begrenzing voor dit NP is het noordelijk deel van het Drentsche Aa- gebied: de driehoek Assen- Gieten- Glimmen aangehouden. Een gebied van ca 10.000 ha, waarvan 1/3 deel natuurgebied. Het gebied is in 2002 door de minister van LNV ingesteld.

2. Gebiedsorganisatie

Sinds de start van het gebiedsgericht beleid in 1992 is voorzien in een uitvoeringsorganisatie. Eindverantwoordelijk voor de uitvoering van het Plan van Aanpak was een Stuurgroep ROM/WCL, bijgestaan door een ambtelijke projectgroep onder leiding van een gebiedscoördinator. De stuurgroep, voorgezeten door de gedeputeerde voor het gebiedsbeleid, werd gevormd door bestuurlijke organisaties vanuit het gebied: gemeenten, waterschap, terreinbeherende instanties, landbouw en waterleidingmaatschappij. Ook beide ministeries VROM en LNV waren vertegenwoordigd.

Bij de totstandkoming en aanwijzing van het Nationaal beek- en esdorpenlandschap Drentsche Aa in 2002 is officieel door de minister van LNV een Overlegorgaan Nationaal Park ingesteld. Het Overlegorgaan, onder leiding van een onafhankelijke voorzitter, is samengesteld uit alle betrokken instanties uit het Drentsche Aa-gebied. Om te voorkomen, dat er vanaf dat moment twee bestuurlijke platforms in het gebied actief zouden zijn met gelijkstreckende opdrachten, is met instemming van alle partijen de Stuurgroep (ROM/WCL) voor het gebiedsgericht beleid eind 2002 ontbonden. Het Overlegorgaan Nationaal beek- en esdorpenlandschap Drentsche Aa werd vanaf dat moment tevens verantwoordelijk voor de SGB-gebiedsprogrammering, projectontwikkeling en uitvoering van projecten; dus daarmee bestuurlijk actief in het gehele stroomgebied van de Drentsche Aa, inclusief de Elperstroom. Voor zowel het gebiedsgericht beleid voor het hele gebied én specifiek ter ondersteuning van het Overlegorgaan is er één secretariaat; deze is in handen van de provincie Drenthe en wordt gevormd door de gebiedscoördinator Drentsche Aa/Elperstroom en de secretaris van het Nationaal beek- en esdorpenlandschap Drentsche Aa.

3. Korte terugblik gebiedsgericht beleid

3.1 ROM/WCL 1992-2002

In het kader van het Plan van Aanpak ROM/WCL zijn talrijke projecten uitgevoerd op het gebied van waterkwaliteit en -kwantiteit, duurzame landbouw, natuur en landschap, recreatie en verkeer. De belasting vanuit de landbouw (nutriënten en bestrijdingsmiddelen) op het oppervlaktewater is sterk gereduceerd. Ook de belasting vanuit bebouwd gebied is via aanleg van riolering en sanering van riooloverstorten fors teruggedrongen. Door natuurontwikkeling, met name door uitvoering van vernattings- en verschralingsprojecten, profielaanpassingen en hermeandering van delen van het beekstelsel, zijn de natuurwaarden zowel terrore als aquatisch toegenomen. Op grote schaal zijn stimuleringsprojecten duurzame landbouw uitgevoerd op het gebied van verbrede landbouw, afzet van streekproducten, ondersteuning van voorloopbedrijven, bedrijfsanalyses, toekomstgericht ondernemen in de akkerbouw, reductie van het gebruik van bestrijdingsmiddelen, uitvoering van kavelruilen en bedrijfsverplaatsingen.

In totaal is in deze periode onder de vlag van het ROM/WCL-project voor ruim € 22 miljoen in het gebied geïnvesteerd. De ROM- en WCL-bijdragen daarin waren respectievelijk € 4,4 en € 2,5 miljoen. Het ROM-aandeel is vooral besteed aan riolering (16%) en saneren riooloverstorten (65%). De WCL-bijdragen zijn voor 60% besteed aan heroriëntatie in de landbouw. De overige 40% van WCL is besteed aan projecten op het gebied van natuur, landschap en recreatie: wandel- en fietspaden, recreatieve ontsluiting van natuurterreinen en landgoederen, aanleg faunapassages.

3.2 SGB-periode 2002-2006

De uitvoering van het gebiedsgericht beleid na 2002 is gebaseerd op het SGB-gebiedsplan en -uitvoeringsprogramma Drentsche Aa voor het hele stroomgebied (ca 30.000 ha). Het uitvoeringsprogramma moet gezien worden als een voortzetting van het gevoerde ROM/WCL-beleid. Dit houdt in een gecoördi-

neerde en geïntegreerde uitvoering van het bestaand beleid op het gebied van natuur, bos, landschap, (incl cultuurhistorie), duurzame landbouw, recreatie en toerisme en (drink)water.

De plannen voor het Nationale Park met verbrede doelstelling (ca 10.000 ha) zijn uitgewerkt in een Beheer-, Inrichting - en Ontwikkelingsplan (BIO-plan), met als motto :”behoud door vernieuwing”. Door een interactieve gebiedsgerichte benadering is het plan tot stand gekomen middels o.a. themagerichte werkgroepen met vertegenwoordigers uit de streek en door het organiseren van een aantal workshops in het gebied. Op deze wijze zijn streefbeelden in kaart gebracht en zijn hieruit “operationele doelen” en voorgenomen activiteiten geformuleerd. Ook zijn lokale groepen zoals dorpsbelangenverenigingen gemobiliseerd en zijn via bestaande netwerken agrariërs bij het proces betrokken geweest. In de loop van de tijd is het BIO-plan aangevuld met een Landschapsvisie (voor het hele stroomgebied), de Integrale Kansenkaart en het plan voor het Levend Bezoekersnetwerk.

Financieringsbronnen in deze periode zijn vooral : ROM/WCL (eindfase), SGB, provinciaal grondwaterfonds, OBN-gelden, ICES-gelden, EU-cofinanciering (POP-gelden en LEADER+), NP- “parkengeld” en cofinanciering van de partners uit de regio. Totaal is in deze periode voor ruim € 12 miljoen aan projecten gerealiseerd op het gebied van Water, Landbouw, Natuur en landschap, Recreatie en toerisme, Wonen en leefbaarheid en Voorlichting en educatie.

4. Evaluatie gebiedgericht beleid 2002-2006

Hoewel het BIO-plan, geschreven rond 6 thema’s, bedoeld is voor het in beeld brengen van de doelstellingen voor met name het centrale deel van het gebied, zijn de geformuleerde streefbeelden en doelen toepasbaar op het gehele stroomgebied. Ten behoeve van deze evaluatie worden daarom per thema de toekomstbeelden uit het BIO-plan geciteerd. Per thema worden de bereikte resultaten in de periode 2002 - 2006 vermeld aan de hand van de meest recente projectenlijst en de beschikbare jaarverslagen van 2003, 2004 en 2005.

4.1 Het watersysteem centraal

Toekomstbeeld

Voor de lange termijn geldt als toekomstbeeld dat het gehele stroomgebied van de Drentsche Aa zodanig is ingericht dat sprake is van een optimale waterhuishouding met een natuurlijker afwatering behorend bij een halfnatuurlijke laaglandbeek met als referentie het esdorpenlandschap. De waterkwaliteit wordt niet meer negatief beïnvloed en de diverse functies in het gebied kunnen zich optimaal ontplooiën. Door een uitgekende zonerings is er geen sprake meer van een wederzijdse negatieve beïnvloeding. Er wordt voldoende water vastgehouden en er is voldoende berging om problemen met hoge neerslagpieken in de benedenstroomse gebieden te voorkomen.

Resultaten (afgeronde projecten en totale investering)

• Opstellen visie aquatisch leefmilieu en ecologische verbindingzones (mrt. 2003)	€	22.697
• Visecologisch onderzoek/evalueren vismigratie-maatregelen (mrt. 2003)	€	12.230
• Onderzoek wateroverlast Amerdiep (april 2003)	€	27.259
• Opstellen waterkansenkaarten (sept. 2003)	€	34.400
• Onderzoek waterwinning Assen (mei 2004)	€	317.312
• Onderzoek waterwinning Gasselte (maart 2004)	€	115.000
• Proefproject maaibeheer slootkanten 2004-2005 (eind 2005)	€	4.700
• Herstel benedenloop Drentsche Aa (koppeling met de Oude Aa) (eind 2005)	€	5.650.000
• Aanleg 13 IBA's buitengebied Aa en Hunze (eind 2005)	€	118.554
• Afkoppelen regenwater en saneren riooloverstort Gasteren (eind 2005)	€	582.190
• Aanleg vispassage Oude Aa (nabij Meerweg, Haren) (april 2006)	€	174.000
• Herstel oude meander Deurzerdiep nabij N33 (juli 2006)	€	219.698
• Aanvullende maatregelen Oude Amerdiep (juli 2006)	€	93.712
• Aanleg vispassage te stuw Anreperdiep (juli 2006)	€	87.144
• Inrichting polder Horstmaat (juli 2006)	€	33.375
• Ecologische verbindingzone Geelbroek-Anreperdiep (juli 2006)	€	37.980
Totale investering	€	7,5 miljoen

Projecten in uitvoering

- Water-op-Maat-project Elperstroom. In 2005 is het waterschap Reest en Wieden gestart met de voorbereiding. Staatsbosbeheer heeft de inrichting van een aantal percelen hieraan gekoppeld. Met het totale project wordt het herstel van dit beekdalsysteem bereikt (WB 21) . Dit draagt tevens bij aan de instandhoudingsdoelen van het Natura2000-gebied.
- Water in bedrijf: een pilot van integraal waterbeheer op 20 landbouw-bedrijven, waar het waterbeheer wordt afgestemd op zowel verbetering van de natuurwaarden als verhoging van de landbouwproductie..

Evaluatiepunten

- Water-projecten hebben vanaf het begin van het gebiedsgericht beleid altijd hoog gescoord. Vooral door de inzet van ROM/WCL-middelen is de waterkwaliteit verbeterd en de milieubelasting vanuit de landbouw sterk afgenomen. Mede door de voortdurende inzet van het waterschap is steeds gezocht naar projecten, die tegelijk meerdere doelen dienen, een integrale benadering dus. Daardoor is er ook in de periode 2002-2005 flink in waterprojecten geïnvesteerd. Uitschieter is het herstel van de benedenloop Drentsche Aa, waar natuurdoelen zijn gecombineerd met beekherstel, waterconservering en (nood)waterberging.
- Mogelijkheden voor uitvoering van waterprojecten zijn sterk afhankelijk van medewerking van grondeigenaren. Ingrepen in de waterhuishouding, die invloed (kunnen) hebben op naastliggende gronden, vinden alleen plaats met toestemming van de grondgebruikers. Het voorgenomen project "Hermeandering Rolderdiep" laat daarom nog een tijd op zich wachten. Eerst moet via kavelruil dan wel boerderijverplaatsingen een herinrichting van het beekdal plaats vinden. De naastliggende percelen langs de beek zijn voor een groot deel nu wel begrensd tot reservaatgebied, maar nog niet allemaal verworven.
- In het project Water op bedrijf wordt geëxperimenteerd met waterhuishoudkundige ingrepen zoals hogere peilen en waterconservering op landbouwgronden , die zowel voor de nabij gelegen natuur als voor de landbouwpercelen zelf een verbetering van de situatie bewerkstelligen. Ook het ontwikkelen van toepassingen van groen-blauwe diensten (onderdeel van deze pilot) kan een bijdrage leveren aan kansen voor waterhuishoudkundige verbeteringen voor meerdere doeleinden.
- De waterprojecten zijn gericht op het gehele stroomgebied , inclusief de bovenloop van de Elperstroom. Voor dit beekdal is het waterschap Reest en Wieden verantwoordelijk voor de waterhuishouding. Dank zij de inzet van dit waterschap vindt hier ook een duidelijke verbetering van de omgevingskwaliteit plaats: WB21: waterbeheer 21e eeuw !

4.2 Landbouw: kiezen voor perspectief**Toekomstbeeld**

Duurzame landbouw is op de middellange termijn en in de eindsituatie weer een (bedrijfs)- economisch sterke sector in het Drentsche Aa-gebied. Daarnaast is en blijft zij een van de belangrijkste beeldbepalers van het Nationaal Landschap en draagt zij bij aan de levendigheid en de identiteit van het gebied. Het aantal bedrijven is als gevolg van autonome ontwikkelingen sterk afgenomen. De resterende bedrijven zijn voor een groot deel gegroeid in oppervlakte en bedrijfsomvang (NGE), echter niet per se in hectare-intensiteit. Gemengde bedrijfsvoering is met name op gebiedsniveau aan de orde. Niet bij alle bedrijven vormt voedselproductie nog het hoofdinkomen. Veel bedrijven hebben (daarnaast) hun inkomen verbeterd met nevenactiviteiten in de landbouw of in niet-agrarische bedrijvigheid. Er is een kerngroep van ontwikkelingsbedrijven in de melkveehouderij. Een aantal bedrijven is omgeschakeld naar een niet-agrarisch specialisme. Tezamen met de afgeleide werkgelegenheid dragen deze bedrijven bij aan het inkomen en de banen in de regio. Jonge boeren in het gebied hebben weer volop perspectief op bedrijfsvername en continuïteit, al is de inhoud van de bedrijfsvoering soms anders dan in 2002. De agrarische sector draagt in de uiteindelijke situatie volop bij aan de kwaliteiten van het gebied. Dat betreft zowel haar bijdrage aan de natuur, als aan het landschap, de identiteit van het gebied (onder meer met streekproducten en diensten), de milieukwaliteit en de waterhuishouding. Landbouwbedrijven in het gebied werken in het toekomstbeeld duurzaam, dat wil zeggen met een minimale uitstoot van schadelijke stoffen. Innovatie is een belangrijk kenmerk van de toekomstige landbouw in het Nationaal beek- en esdorpenlandschap Drentsche Aa.

Resultaten (afgeronde projecten en totale investering)

• Ontwikkelen kanskaart Landbouw (mrt. 2003)	€	13.000
• Openstelling melkgeitenbedrijf/zorgboerderij Grollo (open dagen) (sept. 2003)	€	9.753
• Oprichting vereniging Drentsche mAat (mei 2004)	€	28.000
• Agrarische fietsroute Rolde e.o.; kwaliteitsimpuls (juni 2004)	€	5.600
• Bedrijfsverplaatsing Anderen en heraanwending bedrijfsgebouwen (okt. 2004)	€	562.888
• Vaststellen Integrale Kanskaart (IKK, nov.2004)	€	70.000
• Onderzoek naar optimalisatie waterbeheersing op landbouwbedrijven (jan.2005)	€	118.851
• Afwateringsplan Queens Grass te Drouwen (jan.2005)	€	61.904
• Gebiedsmakelaar gekoppeld aan de Landinrichtingscommissie + project Rolderdiep (maart 2005)	€	54.450
• De Boer als Gastheer : begeleiding DLG, website en open dag 2005 (eind 2005)	€	56.741
• Voorlichtingsmateriaal streekproducten Goense (eind 2005)	€	20.050
• Stimulering streekeigen producten Drents Goed (eind 2005)	€	36.290
• Leer- en werktraject op zorgboerderijen (eind 2005)	€	28.200
• IKK-uitwerking: afrastering De Strubben (eind 2005)	€	13.380
• Procesondersteuning Boeren en Natuur Amerdiep (SGB-deel) (eind 2005)	€	53.750
• Afronding project Bedreven Bedrijven Drenthe: twee studiegroepen (van de 10) in Drentsche Aa-gebied (april 2006)	€	106.564
Totale investering ca	€	1,2 miljoen

Projecten in uitvoering

- Verbreding opdracht en samenstelling Landinrichtingscommissie Drentsche Aa. De Llicie als uitvoeringsorgaan van het Overlegorgaan voor BIO-plan, Integrale Kanskaart, Landschapsvisie en Plan van Aanpak Levend bezoekersnetwerk.
- Landbouw "beste praktijk onder en boven maaiveld": een project voor alle SGB-gebieden in Drenthe: in Drentsche Aa-gebied zijn 10 deelnemers.
- Water in bedrijf (zie bij 4.1. Watersysteem centraal)
- Boeren en Natuur Amerdiep: nieuwe vormen van bedrijfssystemen en zoeken naar financiering van de op natuur- en landschapsdoelen geënte bedrijfsvoering. Deelname van 8 boeren.
- Experiment met composteren van natuurgras op landbouwpercelen. Doel is structuurverbetering van de bodem en verhoging organische stofgehalte.

Evaluatiepunten

- In het overdrachtsrapport van de oude Landinrichtingscommissie Drentsche Aa (december 2005) zijn de resultaten benoemd van het Kavelruilproject: 1400 ha geruild, waarvan 1/3 gericht op de versterking van natuur en landschap en 2/3 deel gericht op de versterking van de landbouw. Twee bedrijven zijn verplaatst naar buiten het Drentsche Aa-gebied, twee bedrijven hebben binnen het Drentsche Aa-gebied een andere locatie gekregen en nog één bedrijfsverplaatsing is in een vergevorderd stadium. In het rapport staat ook de volgende conclusie/aanbeveling: ".....Door het open overleg in de Landinrichtingscommissie enerzijds en een open communicatie met de boeren en natuurbeschermers in het gebied anderzijds is de relatie tussen natuur en landbouw verbeterd..... Er is sprake van een "broze" relatie. Dit punt verdient ook in de toekomst veel aandacht en vereist een zorgvuldige en open communicatie. De partijen in het Drentsche Aa-gebied moeten niet vechten om de grootste taartpunt, maar samen proberen een nieuwe taart te bakken. Dat vereist intensieve samenwerking van partijen en onderling vertrouwen. Daar moet blijvend aan gewerkt worden....."
- Nieuwe landbouw-projecten komen maar moeizaam van de grond. In vergelijking met het "WCL-tijdperk" is er nu geen directe input meer vanuit het veld; met name de in de WCL-periode beschikbare procesbegeleiding vanuit NLTO en de actieve opstelling van de landbouw zelf wordt node gemist. Voor een specifieke aanjager in het gebied, die ook zorg kan dragen voor vertaling van ideeën uit het werkveld naar concrete projectvoorstellen, zijn procesgelden nodig. Hiervoor is in het concept-uitvoeringsprogramma Nationaal Landschap als project c.q. activiteit voor de periode 2007-2013 een gebiedsmakelaar als aanjager opgevoerd. Dit past binnen de gemaakte werkafspraken van de Landinrichtingscommissie.
- Om de landbouw een permanente plek in het gebied te laten behouden, is het noodzakelijk over een ruim investeringsbudget te beschikken. In een landelijk DLG-onderzoek naar benodigde middelen voor de 20 Nationale Landschappen wordt gepleit voor een nader onderzoek naar de

benodigde instrumenten om de landbouw te behouden in deze gebieden. Het lopende proces in het Amerdiep-gebied (Boeren en Natuur/Farmers for Nature) kan meehelpen, beter zicht te krijgen in de mogelijkheden van Landbouw in combinatie met natuur en landschap met passende financiële instrumenten.

4.3 Natuur en landschap: landschap als strategie

Toekomstbeeld

In het Drentsche Aa-gebied zijn in de toekomst de natuur, landschaps- en cultuurhistorische waarden duurzaam behouden en versterkt, in samenhang met de ontwikkeling van een ecologisch verantwoorde landbouw. Als strategie geldt daarbij de ontwikkeling van een leefbaar, levendig en levensvatbaar beek- en esdorpenlandschap, met alle daarin thuishorende elementen en van goede kwaliteit. Het stelsel van beken en beekdalen vormt, tezamen met de rijkelijk aanwezige natuurwaarden de feitelijke ondergrond van het gebied. Hierover ligt een cultuurhistorisch gebruikspatroon, bestaande uit nederzettingen, esgronden, houtwallen, stroomdalgraslanden, veldontginningsgronden en bossen. Ondergrond en cultuurpatroon vertonen een onlosmakelijke samenhang. Het gebied kenmerkt zich voorts door rust en ruimte. In de eindsituatie zijn deze waarden, evenals hun onderlinge samenhang, niet alleen nog steeds duidelijk herkenbaar, maar ook verbeterd en versterkt. De waarden zijn in het algemeen recreatief goed ontsloten.

Resultaten (afgeronde projecten en totale investering)

• Herstelplan Friese Veen (mrt. 2003)	€	22.689
• Opstellen natuurkansenkaart (mrt. 2003)	€	8.400
• Natuurontwikkelingsprojecten OBN: o.a. Balloërveld, Taarlose diep, Deurzerdiep, Smalbroeken (mrt. 2003)	€	264.000
• Ontwikkelingssenario's Boeren voor Natuur Amerdiep (juni 2003)	€	67.000
• Onderzoek knelpunten in de infra-structuur natte en droge verbindingzones (sept. 2003)	€	1.500
• Vennenonderzoek (Kamsheide, Groote Zand) (okt. 2003)	€	20.420
• Afsluiting zandwegen voor gemotoriseerd verkeer: Gasteren/Schipborg/Taarlo (voorjaar 2004)	€	2.480
• Landschapsvisie Drentsche Aa (incl. cultuurhistorische verkenning) (sept. 2004)	€	145.000
• Afronding uitvoering div. inrichtingsmaatregelen op reservaatgronden van Staatsbosbeheer (jan. 2005)	€	128.000
• Aanleg faunapassage Gieterstraat (juni 2005)	€	20.581
• Herstel poelen en waardevolle bomen (Landschapsbeheer Drenthe) (juni 2005)	€	25.313
• Landschapsproject Diepstroeten (juli 2005)	€	49.818
• Herstel boekweitveentje Gieten (juli 2005)	€	13.721
• Inventarisatie vuursteenplaatsen (febr. 2006)	€	45.000
• Inrichting en herstel Holmers-Halkenbroek (mei 2006)	€	1.305.000
• Landschappelijke inpassing Deurzerdiep	€	246.599
• Inrichting Masterplan Dijkveld	€	98.307
Totale investering ca.	€	2,5 miljoen

Projecten in uitvoering

- Elperstroom: Water op Maat (zie bij 4.1. Watersysteem centraal) .
- Veldnamenproject Anloo, Anderen en Gasteren: "De taal van het Landschap"
Met bewoners, ondersteund door deskundigen worden oude veldnamen in kaart gebracht. Naast de relatie tussen taal en landschap wordt hierbij een verband gelegd met het ontwerp. Omdat het een experiment betreft wordt voorzien in een publicatie waarbij naast een procesbeschrijving van het onderzoek ook een praktische handleiding voor bewonersorganisaties en amateurhistorici wordt opgenomen.

Evaluatiepunten

- Net als in de ROM/WCL-periode is ook de afgelopen 4 jaar flink in natuur- en landschapsprojecten geïnvesteerd. Toch zou je op grond van de inventarisatie van mogelijke projecten vanuit de Landschapsvisie (het in de visie benoemde zogenaamde laaghangend fruit, projecten die zonder grote belemmering zo kunnen worden opgepakt) verwachten, dat er meer projecten zouden worden voorgedragen voor subsidie. Met name ook, omdat sinds 2005 ook projecten in het kader van het Nationaal Landschap Drentsche Aa kunnen worden gefinancierd. Dat dit niet op grote schaal gebeurt ligt deels aan het ontbreken van een goede projectontwikkelingsorganisatie op het vlak van natuur

en landschap, deels ook door het ontbreken van voldoende mogelijkheden voor cofinanciering bij de terreinbeherende instanties en Landschapsbeheer Drenthe. Misschien dat een gebiedsfonds Drentsche Aa hiervoor een oplossing kan bieden.

4.4 Recreatie en toerisme: van stroomdal naar droomdal

Toekomstbeeld

Toerisme en recreatie zijn in het toekomstbeeld belangrijke economische factoren in het gebied. Zij dragen elk bij aan de werkgelegenheid en aan de inkomensvorming, mede dankzij veel afgeleide werkgelegenheid. De bijzondere natuur, het karakteristieke landschap, de rust en de ruimte zijn belangrijke kurken waarop de recreatie en het toerisme drijven. In het Nationaal (beek- en esdorpen)landschap wordt op een verstandige manier gebruikgemaakt van de economische potentie van deze kwaliteiten. De sector zorgt zo voor draagvlak voor de bescherming en de ontwikkeling van natuur, cultuur en landschap. Bezoekers kunnen op diverse bijzondere manieren kennismaken van unieke aspecten van het Drentsche Aa-gebied waarbij de beleving van het water, het beekdalsysteem, het unieke landschap, het traditionele landgebruik en de dorpen centraal staat. Er zijn vormen van beleving mogelijk voor verschillende doelgroepen. Van jong tot oud, van ontspannen vormen van beleving tot educatieve vormen van beleving. Maar zeker ook spannende en avontuurlijke vormen van beleving.

Het Nationaal (beek- en esdorpen)landschap biedt hiervoor unieke mogelijkheden en staat inmiddels in heel Nederland bekend als een gebied waar men de rust en ontspanning kan vinden om tot zichzelf te komen. Mond-tot-mondreclame is hiervan een belangrijke oorzaak. Iedereen komt thuis met enthousiaste verhalen van wat hij/zij heeft meegemaakt in het gebied. Veel verblijfsrecreanten elders in het Noorden van Nederland nemen het Nationaal (beek- en esdorpen)landschap als dagtocht in hun programma op.

Zowel toeristische ondernemers, boeren, natuurbeheerders als overheden hebben dit mogelijk gemaakt door in hechte samenwerking innovatieve toeristische producten te ontwikkelen waarbij men een gemeenschappelijke visie heeft ontwikkeld op het aanbieden van vormen van beleving in het beekdallandschap. De bezoeker merkt dit op subtiële wijze; waar hij zich ook bevindt in het gebied en welke activiteit hij/zij ook onderneemt: van natuurgebied tot cultuurlandschap tot op de camping, het pension, de boerderij of het hotel waar hij of zij verblijft. Door het aanbieden van dergelijke eigentijdse professionele producten (aanbieden van belevingen) is duidelijk meerwaarde verkregen waarvoor een goede prijs kan worden gevraagd. Er is ruimte voor meer dagrecreanten vanuit de omgeving en voor meer overnachtingen.

Resultaten (afgeronde projecten en totale investering)

• Vernieuwen fietspad Oudemolen-Zeegse (mrt. 2003)	€	182.000
• Opstellen recreatief mobiliteitsplan (juni 2003)	€	35.000
• Planvoorbereiding recreatieve ontwikkeling "Rondje Deurzerdiep" (okt. 2003)	€	13.685
• Opstellen recreatief- toeristische kanskaart Recreatieschap (voorjaar 2004)	€	12.000
• Ontwikkeling bedrijfsstrategie en milieudoorlichting recreatiebedrijven (sept. 2004)	€	24.500
• Plan van aanpak Levendbezoekersnetwerk (okt. 2004)	€	33.600
• Knuppelbruggetjes Oudemolen (eind 2004)	€	4.000
• LEADER-project Letterboxing (jan.2005)	€	146.000
• Ontwerp knooppunt Oudemolen en toegangspoort Noord (febr 2005)	€	11.000
• Groenbelicht: kennisversterking verblijfsrecreatie (maart 2005)	€	5.000
• Cultuurhistorische wandelroute Deurzerdiep (sept.2005)	€	22.610
• Pilotcursus Gastheerschap (febr. 2006)	€	17.570
• beekoversteek Zeegsersteeg-Wedbroek (mei 2006)	€	4.347
• Inrichting knooppunt Oudemolen (juli 2006)	€	270.744
Totale investering ca.	€	780.000

Projecten in uitvoering

- Outdoor Drenthe; een koepel-project vanuit o.a. Leader voor de toeristische ontwikkeling in Drenthe

Evaluatiepunten

- Het knooppunt Oudemolen is het eerste in de reeks van toegangspoorten en knooppunten van het Levend Bezoekers Netwerk (LBN) . De voorbereidingen zijn in 2005 getroffen. Over het ontwerp van het knooppunt is uitvoering overlegd met de betrokken bewoners van Oudemolen. Daarmee loopt de uitvoering van het LBN-plan naar verwachting. Het tempo van uitvoering is erg terughoudend, in het plan zelf is de term "kalm aan en rap een beetje" al gebezigd. Belangrijk is, dat er eerst een goed fundament van gidsen en gastheren in het gebied ligt. Daar wordt nu stevig aan gewerkt. Er zijn meer dan 20 gidsen actief met leiden van excursies en de eerste lichte gastheren/vrouwen is onlangs gediplomeerd. Ook wordt verder gewerkt aan de uitvoering van de Toegangspoorten en meerdere knooppunten. Dit moet gebeuren in goed overleg met de (dorps)- omgeving en dat vraagt de nodige

voorbereiding. De V&E-coördinator vanuit het consultantschap heeft voor een periode van twee jaar extra uren beschikbaar om het netwerk verder op te bouwen.

- Voor kennisversterking en kwaliteitsverbetering in de recreatieve sector is de komende jaren veel werk te verzetten. Naast ondersteuning en financiële bijdragen vanuit het Nationaal Landschap Drentsche Aa is vooral de sector zelf aan zet om met goede initiatieven te komen.

4.5 Wonen en leefbaarheid in de dorpen

Toekomstbeeld

De dorpelingen zijn zich op termijn bewust dat een gezamenlijk actieve inzet nodig is om de dorpen in de toekomst leefbaar te houden. Er is in 2010 een duidelijke structuur, zowel binnen de dorpen als daartussen. Zij gebruiken hiervoor onder meer het platform van overleg vanuit het Nationaal beek- en esdorpenlandschap. De dorpsgemeenschappen zijn actief betrokken bij de ontwikkeling van het Nationaal (beek- en esdorpen)landschap. Hun grote lokale kennis is hiervoor van essentieel belang. Er is hierdoor een groot draagvlak voor het instrument Nationaal beek- en esdorpenlandschap. Er worden diverse instrumenten ingezet om vorm te geven aan het behoud van de unieke landschappelijke en culturele identiteit van de dorpen. Er is veel aandacht voor instrumenten die de leefbaarheid in de dorpen bevorderen. Beheerste groei en ontwikkeling van de dorpen zijn mogelijk voor zover nodig om de dorpen leefbaar en vitaal te houden. Voor verscheidene dorpen zijn dorpsomgevingsplannen, samen met de bevolking, opgesteld en uitgewerkt, waardoor de omgevingskwaliteit aanzienlijk is verbeterd. Ook zijn met betrekking tot het bouwen in het groen diverse innovatieve projecten gerealiseerd. Het gaat hierbij om kleinschalige nieuwe bebouwing die optimaal past in het landschap.

Resultaten (afgeronde projecten en totale investering)

• Aanleg parkeervoorziening dorpskern Amen (sept. 2003)	€	29.000
• Ontwikkeling dorpsommetjes Oudemolen en Taarlo (dec. 2003)	€	11.000
• Landschappelijke inpassing recreatievereniging Slootsbergen (maart 2005)	€	4.063
• Dorpsommetjes Gasteren (sept. 2005)	€	7.600
• Opstellen dorpsomgevingsplannen voor Anloo, Anderen en Gasteren (eind 2005)	€	77.934
Totale investering ca.	€	125.000

Projecten in uitvoering

- Liefhebbersplein Schoonloo een perceel grasland in het centrum van Schoonloo wordt ingericht als ontmoetingsruimte voor jong en oud; een “dorpsbrink” met een multifunctioneel karakter.

Evaluatiepunten

- Er zijn inmiddels drie dorpsomgevingsplannen gereed: Anloo, Anderen en Gasteren. Ondanks aandringen en aanleveren van suggesties voor verdere stappen zijn er nog geen concrete projecten uit deze plannen in uitvoering genomen. Debet hieraan is, vergelijkbaar met de landbouwprojecten, het ontbreken van een projectaanjager c.q. projectvoorbereider. De voortgang van projecten is hier afhankelijk van de inzet van de leden van de dorpsverenigingen (vrijwilligers)

4.6 Voorlichting en educatie: beleving, betrokkenheid en participatie

Toekomstbeeld

In het toekomstbeeld voor voorlichting en educatie spelen het informeren en betrekken van mensen bij het gebied een grote rol. De volgorde is ongeveer als volgt: beleving interesse kweken voorlichting geven educatie betrokkenheid en participatie. Na de eerste kennismaking volgt een betrokkenheid op allerlei niveaus. Betrokkenheid en participatie van bezoekers zijn dus belangrijke elementen in de educatie- en voorlichtingsproducten. Er wordt veel aandacht geschonken aan de bewoners en ondernemers van het gebied zelf. Er wordt regelmatig gecommuniceerd over beleid en beheer en over de uitvoeringsprojecten van het Nationaal (beek- en esdorpen)landschap. Bewoners en ondernemers worden daarin betrokken. Dit heeft geleid tot een sterke betrokkenheid bij het gebied en groot draagvlak onder bewoners en ondernemers in het gebied. Er wordt op een goede manier samengewerkt met de andere thematische belangen in het gebied.

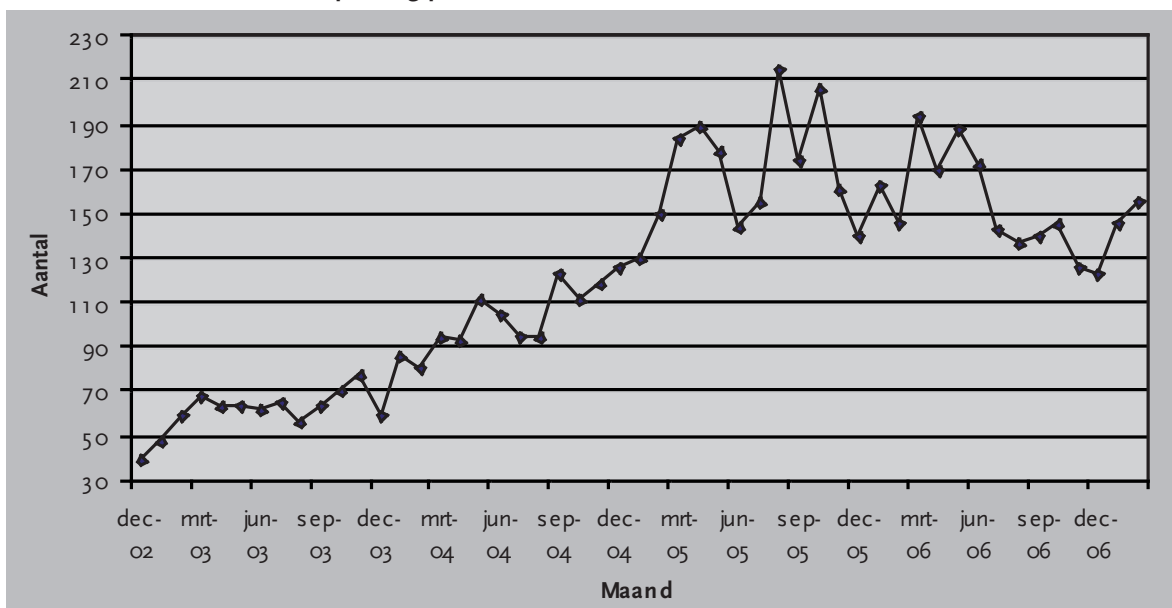
Resultaten (afgeronde projecten en totale investering)

• Upgrading observatieruimte Balloërveld (mrt. 2003)	€	30.204
• CD-rom van Drentsche Aa tbv infocentrum Homanshof (eind 2003)	€	5.500
• Thema-nummer “In het spoor van ...”: Rond de Drentsche Aa (juni 2004)	€	2.500
• Restyling knalzakroutes; pilot Gasteren	€	7.350
• Herinrichting video-hoek Homanshof	€	12.403

en verdere ontplooiide activiteiten

- Infopaneel Kymmelsberg, april 2005 geplaatst
- Infopaneel in Homanshof, april 2005 geplaatst
- Twee bewonersdagen per jaar (1e keer in 2005)
- SNP-folder Nationaal beek- en esdorpenlandschap Drentsche Aa (bruidschat LNV) in vier talen
- Onderwijsproject voor basisscholen van 6 maart tot en met 21 oktober 2006
- 50 'reguliere' NBEL excursies olv Drentsche Aa gidsen per jaar
- 20 gehonoreerde externe excursieaanvragen olv Dr Aa gidsen per jaar
- Twee bewonersavonden per jaar over specifieke thema's
- Halfjaarlijkse nieuwsbrief Doorstroom
- Presentaties op verzoek aan o.a. dorpsverenigingen, boermarken etc.
- Drentsche Aa gidsenmappen gereed (naslagwerk voor de gidsen); tijdens gidsenavond uitgereikt.
- Frequent websitebezoek (zie grafiek):

Gemiddeld aantal bezoeken per dag per maand www.drentscheaa.nl

Projecten in uitvoering

- Homanshof. Nadat in 2005 is gewerkt aan een nieuwe video voor het informatiepunt Homanshof in Anloo wordt er nu een plan ontwikkeld voor een herziene inrichting van de Homanshof. Daarmee wordt dit informatiepunt een volwaardig onderdeel van het Levend bezoekersnetwerk.
- Inrichting Natuurwerkplaats Anderen: een locatie voor werk- en leerprojecten op het gebied van natuur- en landschapsbeheer voor mensen met verstandelijke beperkingen en moeilijk lerende jongeren.
- Opstellen communicatieplan voor het Nationaal beek- en esdorpenlandschap Drentsche Aa
- Plaatsing bebording (welcomsborden aan de randen van het gebied) en infozuilen (bij de toegangspoorten en knooppunten) volgens SNP-huisstijl

Evaluatiepunten

- Er is veel energie (en tijd) besteed aan communicatie, bewustwording en het verkrijgen van draagvlak onder de bevolking en ondernemers in het gebied.
- Het Overlegorgaan vergadert in het openbaar. Probeert door middel van publicaties in regionale bladen en via de website zoveel mogelijk bekendheid te geven aan actuele zaken en doet op deze wijze aankondiging van de vergaderdata. Om zoveel mogelijk gelegenheid te geven de vergaderingen te bezoeken wordt afwisselend vergaderd op een morgen, een middag en een avond. Er is voor aanvang van de vergadering spreekrecht voor aanwezigen.
- Er zal in de vergaderingen van het OO ruimte moeten zijn voor een levende discussie over de op de agenda geplaatste onderwerpen, waarbij ook aandacht moet zijn voor de publieke tribune; het moet interessant zijn en blijven om een vergadering bij te wonen.

4.7 Geleverde prestaties

Met het gebiedsgericht beleid zijn ook in 2002-2006 inmiddels flinke resultaten geboekt. In deze periode zijn ruim 85 projecten uitgevoerd of nog in uitvoering. Een aantal projecten in uitvoering zullen pas in de loop van 2008 volledig zijn afgerond. Van de tot nu toe afgeronde projecten kunnen de volgende resultaten worden benoemd (niet limitatief):

- 285 ha verdroogd gebied aangepakt
- 24 km beekherstel en natte verbindingzones
- 11 km wandelroutes
- 1 Knooppunt Levend BezoekersNetwerk ingericht
- 20 afgestudeerde gastvrouwen/heren
- sanering 13 ongezuiverde lozingen (plaatsing IBA's) in het buitengebied
- 2,2 km aanleg riolering met afgekoppelde regenwaterafvoer in Gasteren (incl. herinrichting dorpsstraat)
- 191 ha behoud en herstel landschap
- 75 ha verbetering waterhuishouding op landbouwpercelen
- aanleg van 3 faunapassages
- 10 deelnemers "De Boer als Gastheer"
- 10 deelnemers biodiversiteit op melkveehouderijen en verbetering bodemleven
- 20 deelnemers Bedreven Bedrijven Drenthe
- 8 landbouwbedrijven Amerdiep Boeren en Natuur
- uitvoering jaarlijks bestedingenplan NBEL (inclusief een jaarlijks V&E-programma)

5. Slotopmerkingen

De bereikte resultaten van de uitgevoerde projecten en de gedane investeringen in de afgelopen 15 jaar in het gebied van de Drentsche Aa tonen aan dat de gebiedsgerichte aanpak zonder meer succesvol genoemd kan worden. De gecoördineerde en geïntegreerde uitvoering van bestaand beleid (bij de aanwijzing tot ROM/WCL-gebied en vervolgens SGB zijn geen nieuwe beleidsregels toegevoegd) heeft geleid tot verdere verbetering van de omgevingskwaliteit. Onder andere herstel van verdroogde gebieden, vermindering van de uitstoot van meststoffen en bestrijdingsmiddelen in het milieu (bodem, lucht en water), verbreding van de landbouw met o.a. zorg, natuur- en landschapsbeheer en recreatie, aanleg van nieuwe wandel- en fietspaden en routes.

Inmiddels is er veel draagvlak in het gebied ontstaan voor deze gebiedsgerichte aanpak. Ook de instelling van het Nationaal beek- en esdorpenlandschap Drentsche Aa (NBEL) voor het centrale deel heeft hieraan bijgedragen.

Door de opstelling van het BIO-plan, tot stand gekomen in nauwe samenwerking met betrokkenen uit het gebied, is een gezamenlijk gedragen visie voor het gebied ontwikkeld. Die visie met streefbeelden en doelstellingen is vervolgens aangevuld met en verder uitgewerkt in een Landschapsvisie, Integrale Kansenkaart en een Plan voor een Levend Bezoekersnetwerk. Hoewel dus in eerste instantie opgesteld voor het centrale deel van het gebied, is de visie zonder meer vertaalbaar en van toepassing op het hele stroomgebied van de Drentsche Aa en is deze visie daarom een prima kader voor het Nationaal Landschap Drentsche Aa als één van de 20 Nationale Landschappen uit de Nota Ruimte. Dit nieuwe beleidsinstrument, waarbij het gaat om het behoud en herstel van de kernkwaliteiten van het gebied, biedt volop kansen om het gebiedsgericht beleid van ROM/WCL en SGB voor dit gebied voort te zetten. De geformuleerde toekomstbeelden en doelstellingen uit het BIO-plan, uitgewerkt in 6 thema's, vormen een goede uitwerking van de benoemde kernkwaliteiten voor dit gebied en passen naadloos aan op het uitgangspunt voor het ruimtelijk beleid in de Nationale Landschappen: "behoud door ontwikkeling". Door dit als leidraad te nemen, kiezen alle bij de ontwikkeling van het gebied betrokken partijen ervoor de gebruiksfuncties (natuur, landschap, water, landbouw, recreatie en wonen) te blijven ontwikkelen en waar nodig te vernieuwen. Het bestaande landschap is in deze filosofie het vertrekpunt voor het nieuwe. Ontwikkelingen zijn toegestaan, en zelfs gewenst, maar moeten in het verlengde liggen van de ontstaansgeschiedenis en de onderliggende structuren. Dat betekent bijvoorbeeld dat niet alleen de natuur, maar ook de landbouw zich in de Drentsche Aa-gebied moet kunnen blijven ontwikkelen. Het project Amerdiep; Boeren en Natuur/Farmers for Nature biedt hiervoor mogelijk aanknopingspunten voor verdere samenwerking tussen landbouw en natuur.

Net als bij het huidige gebiedsgericht beleid is het beleid voor de Nationaal Landschappen gebaseerd op uitvoering van bestaand beleid. In het geval van het Nationaal Landschap Drentsche Aa is dit vastgelegd in

het Provinciaal Omgevingsplan Drenthe 2004 (POP II). Voor de uitvoering van het beleid in het Nationaal Landschap wordt een meerjarig Uitvoeringsprogramma 2007-2013 opgesteld, waarbij extra rijksgeld beschikbaar komt via het ILG (Investeringsbudget Landelijk Gebied).

Uit de nota Ruimte:

“...In de integrale uitvoeringsprogramma's is specifiek aandacht nodig voor de grondgebonden landbouw als drager van het cultuurlandschap. Om die rol te kunnen handhaven is een duurzaam perspectief in de Nationale landschappen gewenst. Omdat de productie van agrarische producten niet altijd voldoende oplevert, kan verbreding van de bedrijfsvoering nieuwe kansen bieden en bijdragen aan voortzetting van het agrarisch beheer in het cultuurlandschap. Voor landbouwbedrijven, die moeten produceren onder zware natuurlijke of landschappelijke handicaps, zal het Rijk bekijken of financiële middelen vanuit de EU beschikbaar kunnen worden gemaakt.”

De aangekondigde evaluatie en nadere bezinning op de huidige begrenzing van het Nationaal Park Drentsche Aa (Park met verbrede doelstelling, het beek- en esdorpenlandschap) en in beeld brengen van de wenselijkheid van aansluiting van andere delen van het stroomgebied (aangrenzende benedenloopse en bovenloopse delen van de Drentsche Aa, inclusief delen in de provincie Groningen) is door deze landelijke ontwikkelingen in feite achterhaald. Door het hele gebied als Nationaal Landschap te benoemen, is de nut of noodzaak, het Nationaal Park verder op te schalen niet (meer) aanwezig. Continuering van het gebiedsgericht beleid is door de aanwijzing van het hele gebied als Nationaal Landschap gewaarborgd, evenals de extra inzet van rijksmiddelen voor het gehele gebied. Met het Nationaal Landschap Drentsche Aa krijgt het gebiedsgericht beleid een nieuwe impuls en wordt het gebied landelijk en Europees (dat laatste is ook belangrijk) op de kaart gezet. Iets, waar we zonder meer allemaal baat bij hebben .

Aanbevelingen:

- Er moet ook de komende tijd veel aandacht worden besteed aan het monitoren van de uitvoering (op prestatieniveau en voor zover mogelijk ook op effectniveau)
- Permanent aandacht blijven schenken aan: wat gaat goed, wat minder, wat kan beter.
- De uitvoering van het communicatieplan in 2007 goed ter hand nemen.
- Nieuw is de implementatie van de gewijzigde Natuurbeschermingswet 1998. De komende jaren zal gewerkt worden het beheersplan voor het Natura 2000-gebied Drentsche Aa. Dit geldt ook voor de Kaderrichtlijn Water (decembernota 2006) en bij voorbeeld de MER verdubbeling N33. Het Overlegorgaan zal hierbij een belangrijke rol gaan spelen.

Overlegorgaan Nationaal beek- en esdorpenlandschap Drentsche Aa
Herman Thije en Kees Folkertsma, secretariaat
1 november 2006

